

نوَشدارو
@NOOSHDAROOTeam

پکیج امتحان نهایی نوَشدارو شامل:

۱. سوالات ادوار گذشته
امتحانات نهایی
۲. جزوات و درسنامه‌های
ویژه امتحان نهایی
۳. پاسخ پرسش‌های کتاب
درسی برای امتحان
۴. و ...

برنامه‌های مطالعاتی
آزمون‌های مبحثی
کلاس‌های مشاوره

در کانال گروه مشاوره نوَشدارو

جزوه / درسنامه جمع‌بندی

ویژه امتحانات نهایی پایه دوازدهم

شامل خلاصه درس و نمونه سوال امتحانی

گروه مشاوره نوَشدارو
@NOOSHDAROOTeam

درس اول کنش‌های ما

کنش ما انسان‌ها چه ویژگی‌هایی دارد؟

تمامی مخلوقات در جهان کاری انجام می‌دهند؛

مثال برای فعالیت سایر مخلوقات هر ذره که هست، اگر غباری است در پردهٔ مملکت به کاری است ماه به دور زمین می‌چرخد، ابرها در آسمان حرکت می‌کنند، آب در چوبیار روان است، درخت برگ و بار می‌دهد، قلب می‌تپد، خون در رگ‌های آدمی جریان دارد، کشاورز به کشت و زرع می‌پردازد و دانش‌آموز مطالب درسی را در ذهن مرور می‌کند. به نظر شما، فعالیت‌های انسان چه تفاوتی با فعالیت‌های مخلوقات دیگر دارد؟

مثال برای کنش‌های انسان ما پیاده‌روی می‌کنیم، شادی می‌کنیم، مسواک می‌زنیم، درس می‌خوانیم، ورزش می‌کنیم، نقاشی می‌کشیم، نماز می‌خوانیم و فعالیت‌های دیگری انجام می‌دهیم. در زبان فارسی برای فعالیت‌های انسان، اسم‌های گوناگونی مانند کار، عمل، فعل، رفتار، کردار و کنش وجود دارد و برای انجام‌دهندگان این فعالیت‌ها نیز اسامی مختلفی مانند کارگر، کارمند، کارگزار، کارفرما و عامل به کار می‌رود.

تعریف کنش و کنشگر

در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، «کنش» و به انجام‌دهندهٔ آن «کنشگر» می‌گویند.

کنش ویژگی‌هایی دارد که آن را از فعالیت سایر مخلوقات متمایز می‌کند. به نظر شما، این

ویژگی‌ها کدام‌اند؟ **کنش انسانی با اراده و آگاهی همراه است اما کنش موجودات دیگر همراه با اراده و آگاهی نیست**

در زبان فارسی برای فعالیت‌های انسان از چه اصطلاحاتی استفاده می‌شود؟

• وقتی برای اولین بار می‌خواهید از کالایی پیچیده مانند دوربین عکاسی یا تلفن همراه استفاده کنید، به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنید ولی پس از آن، دیگر سراغی از دفترچه راهنما نمی‌گیرید؛ مگر اینکه مشکلی پیش بیاید. چرا؟ **ویژگی های کنش را نام ببرید**

1 کنش، آگاهانه است؛ یعنی کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود. برای مثال، سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آنها از دست بدهیم، از گفتار باز می‌مانیم. از این رو فردی که از واژگان و دستور یک زبان آگاهی ندارد، نمی‌تواند با آن زبان سخن بگوید.

بخوانیم و بدانیم

تا آگاهی نباشد کنشی صورت نمی‌گیرد. آیا کنش انسان‌ها همیشه براساس آگاهی صحیح صورت می‌گیرد؟ و آیا افراد در همه موارد به آگاهی موجود در کنش‌هایشان توجه دارند و از آن با خبرند؟ **خیر** در حکایت زیر تأمل کنید:

روزی شخص بزرگی که از آشنایان سقراط بود با هیجان نزد او آمد و گفت: سقراط! می‌دانی درباره یکی از شاگردانت چه شنیده‌ام؟

– سقراط پاسخ داد: لحظه‌ای درنگ کن! آیا کاملاً مطمئن آنچه می‌خواهی به من بگویی حقیقت دارد؟

– نه فقط شنیده‌ام.

– سقراط گفت: پس واقعاً نمی‌دانی خبر درست است یا نادرست! آیا آنچه می‌خواهی در مورد شاگردم به من بگویی خبر خوبی است؟

– نه برعکس!

– پس می‌خواهی خبر بدهی بگویی که از آن مطمئن نیستی؟ حالا بگو ببینم آنچه می‌خواهی به من بگویی برای من سودمند است؟

فرد پاسخ داد: نه واقعاً...!

– سقراط از این پرسش و پاسخ‌ها نتیجه گرفت و گفت: اگر می‌خواهی چیزی را به من بگویی که نه حقیقت دارد، نه خوب است و نه سودمند پس اصلاً چرا آن را به من می‌گویی!

• حتماً برای شما پیش آمده که در انجام کاری بر سر دوراهی قرار گرفته باشید؛ مثل اینکه پس از برگشت از دبیرستان، بهتر است ابتدا استراحت کنید و بعد تکالیف درسی خود را انجام دهید یا برعکس. قرار گرفتن بر سر دوراهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد. آن ویژگی کدام است؟ **2 کنش، ارادی است.** کنش به اراده انسان وابسته است؛ یعنی تا اراده و خواست انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود. پس، برای انجام کنش علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد اما تصمیم به انجام آن نگیرد.

آیا برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده ی انسان نیز ضروری است؟

قرار گرفتن بر سر دو راهی، یکی از ویژگی های کنش را نشان می دهد. آن ویژگی، ... ارادی ... بودن کنش است. شهریور 99

فردی که از خطر می گریزد کنشی انجام نداده؛ زیرا عمل او از روی اضطرار است. خ خرداد 99

کنش ها ممکن است با اشتیاق یا با اکراه یا حتی از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند اما در هر حال، ارادی اند. حتی فردی که از خطر می گریزد، با اراده خود این کنش را انجام می دهد؛ او می توانست بماند، با خطر روبه رو شود یا...

آیا فعالیت هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش محسوب می شوند؟ چرا؟ **خیر - زیرا با آگاهی و اراده انجام نمی گیرد** شهریور 99

فردی از میان جمع برمی خیزد و پنجره اتاق را باز می کند. اگر از او پرسید چرا این کار را کردی، چه می گوید؟

3 کنش، هدف دار است. پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می توان از هر کنشگری پرسید؛ زیرا انسان فعالیت های خود را با قصد و هدف خاصی انجام می دهد، اگرچه ممکن است همیشه به آن هدف نرسد.

آیا انسان های مختلف از انجام کنش هایشان، هدف های یکسانی دارند؟ **خیر**
با توجه به این ویژگی ها، کنش انسان - برخلاف فعالیت سایر مخلوقات - «معنادار» است. انسان ها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می دهند؛ مثلاً وقتی دانش آموزی در کلاس، دستش را بالا می آورد، این کار را آگاهانه، ارادی و هدف دار انجام می دهد و معنای آن اجازه خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی می تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را بیابد.

انسان ها در انجام کنش به معنای آن توجه دارند.

گفت و گو کنید

- بوق زدن راننده، یک کنش است. درباره معنای مختلف آن با یکدیگر گفت و گو کنید. **سلام کردن - خداحافظی کردن - کارناوال شادی**
- یک رسم رایج در منطقه یا محله زندگی خودتان را بیابید و درباره معنای آن گفت و گو کنید. **شب یلدا : رفتن به خانه بزرگترها**

عوض شدن هوای کلاس، بعد از باز کردن پنجره، کنش است. خرداد 99
الف) پیامد غیر ارادی (ب) ویژگی آگاهانه بودن (ج) پیامد ارادی (د) ویژگی معنادار بودن

کنش ما چه آثار و پیامدهایی دارد؟

مدتی از شروع کلاس سپری شده است. همه به درس توجه دارند. ناگهان دانش آموزی درمی زند و اجازه ورود می خواهد. کنش او چه تغییری در کلاس ایجاد می کند؟ درباره آثار و پیامدهای کنش او گفت و گو کنید. آیا می توانید این پیامدها را دسته بندی کنید؟ به نظر شما، شناخت آثار و پیامدهای کنش انسان چه اهمیتی دارد؟

پیامدهای ارادی کنش را تعریف کنید

هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد. آیا پیامدهای کنش نیز همانند خود کنش، آگاهانه و ارادی اند؟ برخی از پیامدهای کنش به اراده انسان ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر، وابسته اند. به همین سبب به آنها «پیامدهای ارادی» می گویند. این دسته از پیامدها خودشان کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد.

دانشجویی کتاب درسی خود را مطالعه می کند و در پی آن، اولاً به سؤالات امتحانی پاسخ می دهد؛ ثانیاً استاد، متناسب با تلاش این دانشجو به او نمره می دهد. پاسخ دادن به سؤالات امتحانی و نمره دادن استاد، پیامدهای ارادی کنش مطالعه کردن است که اولی به اراده خود او و دومی به اراده دیگری وابسته است.

فردی سلام می کند. پاسخ دادن یا پاسخ ندادن او پیامد ارادی کنش او محسوب می شود که به اراده جواب دهنده سلام وابسته است. **پیامدهای غیر ارادی کنش را توضیح دهید** اما همه پیامدهای کنش این گونه نیستند؛ یعنی به اراده انسان ها بستگی ندارند. به این پیامدها «پیامدهای غیر ارادی» می گویند. این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آنها را انجام دهد بلکه نتیجه طبیعی کنش اند.

وقتی شما پنجره ها را باز می کنید، هوای کلاس عوض می شود. فردی که وضو می گیرد، دست و صورتش پاکیزه می شود.^۱

پیامدهای کنش

۱- وضو سه اثر دارد: نظافت جسم، نشاط روح و تقرب و نزدیکی به خداوند متعال. (امام رضا علیه السلام)

مفاهیم اساسی

اصطلاحات و مفاهیم اساسی درس را در این قسمت بنویسید.

کنش،

خلاصه کنید

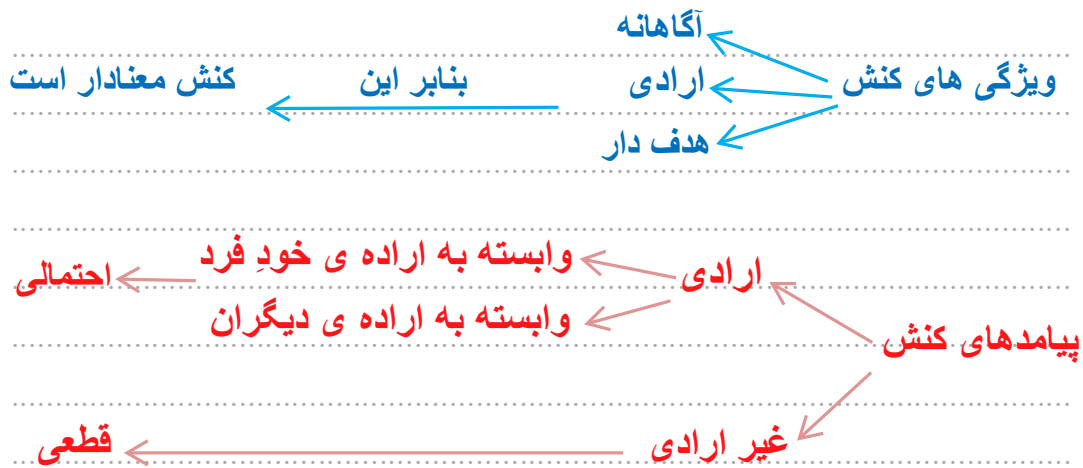
یعنی در این قسمت، مفاهیم اساسی را تعریف کنید یا ارتباط آنها را نشان دهید.

– کنش، معنادار است.

آنچه از این درس آموختیم

در این قسمت می‌توانید جمله‌هایی را که در قسمت «خلاصه کنید» نوشته‌اید، با هم ترکیب کنید و در قالب یک بند بنویسید.

فرض کنید می‌خواهید مطالبی را که در این درس یاد گرفته‌اید به زبان و قلم خودتان به دیگران آموزش دهید. نوشته‌هایتان را در کلاس بخوانید؛ با راهنمایی دبیرتان، بهترین آنها را انتخاب کنید و با ذکر نام نویسنده، در کتاب خود بنویسید.

درس دوم پدیده‌های اجتماعی

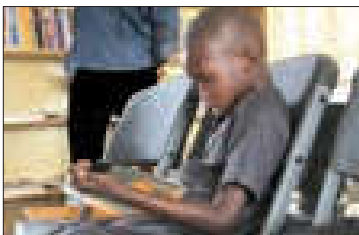
کنش اجتماعی چیست؟

ما به دوست خود سلام می‌کنیم یا پاسخ سلام او را می‌دهیم. با ورود معلم به کلاس از جابر می‌خیزیم. هنگام سوار شدن به اتوبوس، حق تقدّم را رعایت می‌کنیم و به همدیگر تعارف می‌کنیم. هنگام گفت‌وگو، به حرکات و سخنان طرف مقابل توجه می‌کنیم. با یکدیگر همکاری یا رقابت می‌کنیم. به دیدار بستگان می‌رویم و جویای احوالشان می‌شویم.

به نظر شما ویژگی مشترک این کنش‌ها چیست؟ **در همه ی این کنش ها، دیگران را در نظر می‌گیریم**

موقعیتی را در نظر بگیرید که به تنهایی مشغول خوردن غذا هستیم؛ دوستی وارد می‌شود. چه تغییری در کنش ما رخ می‌دهد؟ لباس پوشیدن ما در موقعیت‌های مختلف، متفاوت است؛ ما در پوشیدن لباس، دیگران را در نظر می‌گیریم. **با در نظر گرفتن دیگران، کنش**

فردی ما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود. منظور از کنش اجتماعی چیست؟

■ کنش اجتماعی خردترین پدیده اجتماعی است.

خردترین پدیده ی اجتماعی، کنش اجتماعی است

آیا کنش اجتماعی تنها در حضور فیزیکی دیگران انجام می‌گیرد؟ با مثال توضیح دهید. خرداد 99

کنش اجتماعی را تعریف کنید

انواع کنش را نام ببرید

کنش‌ها انواعی دارند. برخی از آنها **فردی** و برخی **اجتماعی** اند. **کنش اجتماعی** نوعی کنش است که **با توجه به دیگران انجام می‌شود**. در کنش اجتماعی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به **دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست**.

دی 98 **کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد**. وقتی راننده‌ای پشت چراغ

قرمز می‌ایستد، مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است. به همین سبب، کنش او اجتماعی است. رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی نیز یک کنش اجتماعی است.

به نظر شما، کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آنها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ برای مثال، فردی که در کلاس درس حضور دارد ولی بی توجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنشی اجتماعی انجام داده است؟ **خیر**

■ برخی کنش‌ها در حضور دیگران انجام نمی‌شوند اما اجتماعی‌اند. در مقابل، برخی کنش‌ها با اینکه در حضور دیگران انجام می‌شوند، فردی هستند.

مهم

توضیح: اگر در انجام کنش‌ها، دیگران را در نظر بگیریم **کنش اجتماعی** انجام داده ایم. چه آن افراد حضور داشته باشند یا حضور نداشته باشند

مثال: مادر خانواده در خانه، تنهاست و سایر افراد خانواده در منزل نیستند، مادر دارد غذا درست می‌کند و برای 5 نفر غذا درست می‌کند. این کنش مادر، کنش اجتماعی است زیرا، مادر در پختن غذا دیگران را هم در نظر گرفته است

مثال: یک راننده در نیمه شب، در حالیکه نه پلیس حضور دارد و نه کسی دیگر، قوانین راهنمایی و رانندگی را رعایت می‌کند، کنش او، کنش اجتماعی است زیرا در انجام کنش، دیگران را در نظر گرفته است

توضیح: بر عکس، اگر حتی در کنار دیگران باشیم ولی در انجام کنش، آنها را در نظر

نگیریم **کنش اجتماعی انجام نداده ایم**

مثال: یک دانش آموز در کلاس درس نشسته است ولی حواسش به درس و کلاس

نیست و در ذهن خود به چیزهای دیگر فکر می کند. **کنش او اجتماعی نیست**

بخوانیم و بدانیم

من در میان جمع ودلم جای دیگر است

هرگز وجود حاضر غایب شنیده ای

روزی ابوعلی سینا در خانه اش نشسته بود و یکی از کتاب های افلاطون، دانشمند یونان باستان را با لذت می خواند. او چند سال به دنبال این کتاب گشته بود تا سرانجام آن را به دست آورده بود و عجله داشت تا هرچه زودتر آن را مطالعه کند. هرچه بیشتر می خواند لذت بیشتری می برد و کنجکاو می شد. ناگهان در خانه باز شد و یکی از همسایگان وی قدم در خانه گذاشت و با دیدن ابوعلی سینا پرسید: همسایه عزیز چرا تنها نشسته ای؟ ابوعلی سینا که رشته افکارش پاره شده بود آهی کشید و گفت: تنها نبودم، الان تنها شدم!

نمونه بیاورید

برای شناخت عمیق تر کنش اجتماعی، لازم است کمی بیشتر به واژه «دیگران» دقت کنید. منظور از واژه دیگران چیست؟

دیگران، یعنی کسانی که کنشگران با توجه به آنها دست به کنش می زنند، متفاوت اند. در اینجا انواع مختلفی از دیگران ذکر شده است. تلاش کنید در رابطه با هر کدام، یک کنش اجتماعی

مثال بزنید. **ارتباط با غریبه ها ساده است در حد یک سلام و علیک یا سوال کردن از آنها و تعارف غریبه / آشنا ساده در هنگام خوردن چیزی است ولی ارتباط با آشنایان پیچیده تر و گسترده تر است**

دوست / دشمن از دشمنان فاصله می گیریم و به دوستان با محبت و صمیمی صحبت می کنیم

گذشتگان / معاصران / آیندگان

مؤمن / کافر / منافق

با این مثال ها، متوجه می شوید؛ کنشی که ناظر به هر کدام از موارد بالا صورت می گیرد، آداب و قواعد خاصی می خواهد. آیا تاکنون فکر کرده اید که این آداب چگونه شکل می گیرند، چگونه دوام می آورند یا تغییر می کنند؟

می دانید که کنش های ما تنها در ارتباط با دیگران انجام نمی شوند. **کنش های ما در ارتباط با خودمان، ¹خلقت ²(طبیعت و ماوراء طبیعت) و ³خداوند متعال نیز صورت می گیرند.** اگرچه انواع

کنش ها از یکدیگر اثر می پذیرند و بر یکدیگر اثر می گذارند و متناسب می شوند ولی هویت

هیچ کدام از دست نمی رود.

(برای آشنایی با آداب برقراری ارتباط با دیگران، می توانید به کتاب مفاتیح الحیاة اثر آیت الله جوادی آملی

مراجعه کنید.)

■ افطار کنار مزار شهدا، کنش ناظر به دیگران

توضیح: هر چیزی که انسانها بوجود آورده اند پدیده اجتماعی است

پدیده‌های اجتماعی کدام‌اند و چگونه شکل می‌گیرند؟

به پدیده‌های اطرافتان توجه کنید. با کمک دبیر خود تعدادی از آنها را روی تخته بنویسید. برخی از پدیده‌هایی که نوشته‌اید، اجتماعی‌اند. آیا می‌توانید آنها را مشخص کنید؟ چرا این پدیده‌ها را اجتماعی می‌دانید؟ به نظر شما، این پدیده‌ها چه ارتباطی با کنش اجتماعی دارند؟

پدیده اجتماعی چیست؟ خرداد 99

چند نمونه از پدیده‌های اجتماعی را نام ببرید

بانک، مسجد، پلیس، مدرسه، خانواده، گروه دوستان، نمادها، هنجارها، ارزش‌ها و باورهای اجتماعی نمونه‌هایی از پدیده‌های اجتماعی هستند. **به کنش اجتماعی و پیامدهای آن** «پدیده اجتماعی» می‌گویند. **کنش اجتماعی خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است** و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند.

مثلاً فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در اتاق مطالعه می‌کند. حال اگر فرد دیگری وارد اتاق شود، مطالعه او به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود و پای ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را به میان می‌آورد. چنین فردی برای رعایت حقوق دیگری (تحقق یک ارزش) باید تا زمانی که او در اتاق حضور دارد، آرام مطالعه کند (پیدایش یک هنجار).

مهم

تعریف هنجار اجتماعی هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است؛

مثلاً در هر جامعه‌ای احوالپرسی از دیگران شیوه‌های معینی دارد. **تعریف ارزش‌های اجتماعی** ارزش‌های اجتماعی آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی هستند که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آنها گرایش و تمایل دارند.

شهریور 98 اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ‌یک از ارزش‌های اجتماعی، مانند عدالت، امنیت، سعادت و آزادی، محقق نمی‌شوند.

ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند و هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.

ارزش (هدف)	هنجار (شیوه و روش)
نظم	وسایلمان را در جای مناسب بگذاریم،
ادب	به دیگران سلام کنیم و سلام دیگران را پاسخ دهیم،
عفت	حجاب داشته باشیم (حفظ حریم)،
حجاب (حفظ حریم)	پوشش شرعی،
ثروت

جاخالی

شهریور 99 ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های

اجتماعی «جامعه‌پذیری» و «کنترل اجتماعی»^۱ را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل کنند. افراد نیز با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آنها می‌شوند.

تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد (کوچک) و کلان (بزرگ)^۲ به همین طریق شکل می‌گیرند.

■ عقاید، ارزش‌ها و هنجارها از طریق جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی به افراد منتقل می‌شوند.

چرا پدیده‌های اجتماعی، معنا دار هستند؟ شهریور 99

پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند و چون افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی معنا دارند.

۱- با این پدیده‌ها در درس ۶ بیشتر آشنا می‌شوید.

۲- پدیده‌های اجتماعی را می‌توان براساس اندازه و دامنه از یکدیگر تفکیک کرد. به این ترتیب می‌توان طیفی را در نظر گرفت که در یک سوی آن پدیده‌های اجتماعی خرد مانند کنش اجتماعی* و در سوی دیگر آن پدیده‌های کلان مانند

* جامعه و فرهنگ قرار می‌گیرند. * برای پدیده‌های اجتماعی خرد یک مثال بزنید

* دو نمونه از پدیده‌های کلان را نام ببرید

تفاوت پدیده های اجتماعی و پدیده های طبیعی را بنویسید

چرا بعضی مواقع افراد احساس می کنند پدیده های اجتماعی ، همانند پدیده های طبیعی هستند

پدیده های اجتماعی به مرور از انسان هایی که آنها را به وجود آورده اند، مستقل می شوند و فرصت ها و محدودیت هایی را برای کنش ها و زندگی انسان ها ایجاد می کنند. این روند تا جایی ادامه پیدا می کند که افراد احساس می کنند «پدیده های اجتماعی» همانند «پدیده های طبیعی» هستند. در حالی که می دانید پدیده های اجتماعی را انسان ها خلق می کنند و نتیجه کنش های افراد هستند. ولی پدیده های طبیعی را انسان ها خلق نکرده اند.

بخوانیم و بدانیم

انسان ها پدیده های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود پدید می آورند. ولی در مواردی خود این پدیده ها اصل قرار می گیرند و به جای اینکه در خدمت سعادت بشر باشند، انسان ها را به خدمت می گیرند؛ مثلاً مراسم عروسی، مقدمه و روش اعلان ازدواج و تشکیل خانواده است. ولی گاهی خود، جای هدف می نشیند و با شرایط سخت، هزینه های سنگین و حاشیه های فراوانی که به همراه می آورد یکی از عوامل تأخیر ازدواج و موانع تشکیل خانواده می گردد. شما در مورد سایر پدیده های اجتماعی مانند پول و تکنولوژی تأمل کنید.

مقایسه کنید

کوه پدیده ای طبیعی و ساختمان اداری، پدیده ای اجتماعی است. با مقایسه آنها تفاوت پدیده های طبیعی و اجتماعی را مشخص کنید.

معیار	کوه	ساختمان اداری
نقش انسان در پیدایش آن	-	+
معنادار بودن	-	+
محسوس بودن	+	+

جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی)^۱

درس سوم

از جامعه و فرهنگ چه تصویری دارید؟

شما با دو واژه جامعه و فرهنگ آشنا هستید؛ در گفت‌وگوها از آنها استفاده می‌کنید و معمولاً آنها را با هم به کار می‌برید. به نظر شما بین این دو واژه چه تفاوتی وجود دارد و چه نسبتی باهم دارند؟

وقتی به شهر جدیدی سفر می‌کنید، افرادی را می‌بینید که با یکدیگر زندگی می‌کنند. اگر مدتی در آن شهر بمانید و با آنها زندگی کنید، به تدریج با شیوه زندگی و چگونگی ارتباطات آنها آشنا می‌شوید. آنچه در نخستین برخورد مشاهده می‌کنید، جامعه و آنچه به تدریج می‌آموزید، فرهنگ است.

تعریف فرهنگ

جهان اجتماعی را تعریف کنید

خیلی مهم

۱- جامعه و فرهنگ جدا از یکدیگر نیستند. جامعه و فرهنگ را «جهان اجتماعی» می‌نامند. جامعه را می‌توان به منزلهٔ سخت‌افزار و فرهنگ را به منزلهٔ نرم‌افزار آن در نظر گرفت.

آداب و رسوم عروسی و عزا داری، از مصادیق فرهنگ به شمار می آید. ص شهریور 99

جامعه را تعریف کنید شهریور 95

«جامعه» به گروهی از انسان ها گفته می شود که برای سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می کنند.

فرهنگ را تعریف کنید

«فرهنگ» شیوه زندگی گروهی از انسان هاست که با یکدیگر زندگی می کنند.

چند نمونه از مصادیق فرهنگ را نام ببرید

خوراکی ها، پوشش ها، گویش ها، آداب و رسوم عروسی و عزاداری، آداب معاشرت، شیوه های

گذران اوقات فراغت، شیوه های یاددهی و یادگیری، ارزش ها و باورهای اخلاقی، نگرش به عالم

و آدم و... از مصادیق فرهنگ به شمار می آیند. **در مقایسه بین لایه های فرهنگ، کدام لایه ها از**

اهمیت بیشتری برخوردار است؟ چرا؟ خرداد 99

فرهنگ لایه ها و سطوح متفاوتی دارد؛ برخی از این لایه ها سطحی تر و بیرونی هستند مانند

نمادها و هنجارها. ارزش ها و عقاید لایه های عمیق تر فرهنگ هستند. لایه های سطحی امکان

تغییر بیشتری دارند. لایه های عمیق کمتر در معرض تغییر قرار می گیرند و تأثیرات همه جانبه

و فراگیر دارند و در مقایسه با هنجارها و نمادها اهمیت بیشتری دارند. به همین دلیل،

تغییرات اساسی در لایه های عمیق فرهنگ آن را به فرهنگ دیگری تبدیل می کند.

لایه های سطحی و عمیق فرهنگ را مقایسه کنید. شهریور 99

بازی ها

آداب و رسوم

خوراکی ها

صنایع دستی

■ آداب و رسوم، بازی های محلی، صنایع دستی و خوراکی ها از مصادیق فرهنگ اند.

خرداد 97

جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد. فرهنگ نیز بدون جامعه دیده نمی آید. جامعه و فرهنگ را

می توان به جسم و جان انسان تشبیه کرد. جامعه مانند جسم و کالبد، و فرهنگ همانند جان

و روح است.

در موارد زیر مصادیق "فرهنگ" و "جامعه" را مشخص کنید. خرداد 99

(ب) رعایت فاصله گذاری اجتماعی: فرهنگ

(الف) خرید اینترنتی: فرهنگ

(د) پوشش زنان ترکمن: فرهنگ

(ج) مردم شهر یزد: جامعه

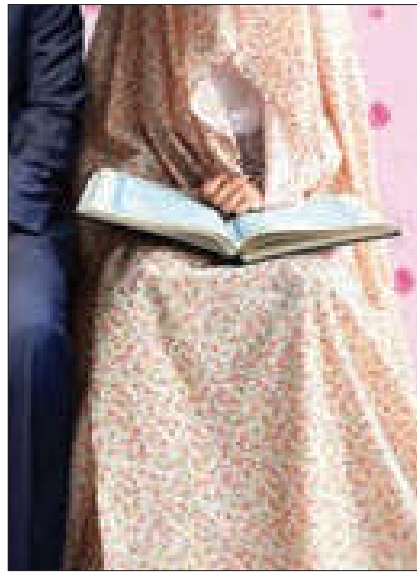
چرا فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک می نامند؟ دی 95

فرهنگ چگونه از نسلی به نسل دیگر انتقال می یابد

جوامع مختلف، شیوه‌های متفاوتی برای زندگی دارند و دلیل تفاوت آنها این است که فرهنگ آموختنی است^۱ و از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. به همین دلیل فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک نیز می‌نامند.

در یک جامعه نیز شیوه زندگی مردم در همه مناطق یکسان نیست. همه ما ایران را کشور خود می‌دانیم؛ از حق و حقیقت دفاع می‌کنیم، راست‌گویی را ارج می‌نهیم، ظلم و بی‌عدالتی را بد می‌شماریم، احترام به بزرگ‌ترها را لازم می‌دانیم و انسان‌های فداکار را تحسین می‌کنیم اما همه ما در سراسر کشور با گویش و لهجه واحدی سخن نمی‌گوییم. مردم هر شهر، خصوصیات اخلاقی و رفتاری ویژه‌ای دارند و هر صنف دارای ارزش‌ها، مقررات، دانش‌ها و مهارت‌های خاصی است.

آن بخش از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند، «فرهنگ عمومی» و خرداد ۹۷ بخش‌هایی که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است، «خرده فرهنگ» نامیده می‌شود. خرداد ۹۹

■ بخشی از آداب و رسوم ازدواج و عروسی در میان تمامی اعضای جامعه ما مشترک است ولی مردم مناطق مختلف آداب و رسوم مخصوص به خود را نیز دارند.

منظور از ضد فرهنگ چیست

خرده فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند. در مواردی ممکن است عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و مهارت‌های درون یک خرده فرهنگ، ناسازگار و مخالف با فرهنگ عمومی باشد. در این صورت، این خرده فرهنگ را «ضد فرهنگ» می‌نامند. خرداد ۹۹

مثال برای ضد فرهنگ گروه‌هایی که انحراف اجتماعی دارند، مانند بزهکاران، سارقان و... ضد فرهنگ

۱- فرهنگ از طریق وراثت (ژن‌ها) از نسلی به نسل دیگر منتقل نمی‌شود. هرگاه یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد، جهان اجتماعی فرو می‌ریزد یا به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود.

خرده فرهنگ موافق را تعریف کنید

است. خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی را خرده فرهنگ موافق می‌گویند. مثل مثال برای خرده فرهنگ موافق خرده فرهنگ‌های مربوط به اصناف مختلف درون یک جامعه.

خرده فرهنگ اوباش

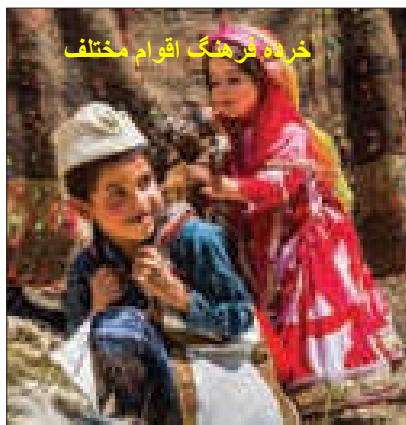

اصناف یعنی شکل‌های مختلف

اصناف

گدایان

خرده فرهنگ اقوام مختلف

خرده فرهنگ اقوام و اصناف مختلف، اغلب خرده فرهنگ موافق و خرده فرهنگ اوباش و گدایان، ضد فرهنگ است.

گفت و گو کنید

- وقتی وارد جامعه‌ای می‌شوید چگونه به مسلمان بودن یا مسلمان نبودن آنها پی می‌برید؟ از ویژگی‌های فرهنگ اسلامی چند مورد را نام ببرید. طرز پوشش- وجود مسجد صدای اذان - آداب و رسوم و معاشرت مردم با یکدیگر
- با دوستان خود درباره ویژگی‌های فرهنگ عمومی ایرانی - اسلامی و خرده فرهنگ‌های رایج درون این فرهنگ عمومی گفت و گو کنید.

ببینیم و بدانیم

مجموعه مستند «برای مهمانی» آیین‌های ماه مبارک رمضان در مناطق مختلف ایران را معرفی می‌کند. با مشاهده هر قسمت از این مجموعه، با خرده فرهنگ‌های رایج در ماه رمضان در یکی از شهرها یا روستاهای ایران آشنا می‌شوید.

جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی) چه الزاماتی دارد؟

آموختید که انسان‌ها با آگاهی و اراده خود به کنش اجتماعی می‌پردازند و با همین کنش‌ها در ساختن جامعه و فرهنگ و تداوم آن مشارکت می‌کنند، اما آیا این بدان معناست که ما همواره می‌توانیم هر طور که بخواهیم جهان اجتماعی (جامعه و فرهنگ) را بسازیم یا تغییر دهیم یا اینکه جامعه و فرهنگ پس از آنکه پدید آمد، الزام‌هایی دارد که بر کنش‌های ما تأثیر می‌گذارد؟ ارزش‌ها و هنجارهای جامعه قبل از ما، توسط گذشتگان بوجود آمده است ولی ما هم می‌توانیم تغییراتی در آن بوجود آوریم

یکی از جامعه‌شناسان (اگوست کنت) معتقد است که سهم مردگان در ساختن جامعه بیشتر از سهم زندگان است؛ یعنی سهم پیشینیان ما در ساختن جامعه، بیشتر از ما بوده است. همچنان که سهم ما در ساختن جامعه و فرهنگ آیندگان، بیش از آیندگان است. شما در این باره چه فکر می‌کنید؟

ما انسان‌ها در جامعه و فرهنگی دیده می‌کشاییم که توسط گذشتگان ما پدید آمده است. جامعه‌ای که باورها، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای آن شکل گرفته‌اند و به فعالیت‌های اجتماعی ما در مقابل جهان اجتماعی که توسط گذشتگان ما پدید آمده است، صرفاً کنشگری منفعل هستیم؟ توضیح دهید ما شکل می‌دهند؛ اما هر یک از ما صرفاً کنشگری منفعل و مجبور نیستیم بلکه می‌توانیم یا در جهت تداوم، گسترش و پیشرفت این جهان اجتماعی حرکت کنیم یا در مسیر حرکت به سوی جهان اجتماعی جدیدی گام برداریم.

هر جهان اجتماعی تا چه زمانی می‌تواند پا بر جا بماند؟ و یا آیا با تغییر جهان اجتماعی، پیامدها و الزامات آن هم تغییر می‌کند؟ (تا زمانی که هر جامعه و فرهنگی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، الزامات آن نیز

باقی است. اگر جامعه و فرهنگ موجود تغییر کند و در پی آن الزام‌ها و پیامدهایش برداشته

شود، جامعه و فرهنگ جدیدی شکل می‌گیرد که الزام‌ها و پیامدهای دیگری به دنبال می‌آورد. فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی چه تأثیری در زندگی ما می‌گذارد

الزام‌ها و پیامدهای هر جامعه و فرهنگی به صورت فرصت‌ها و محدودیت‌ها ظاهر می‌شوند. این

فرصت‌ها و محدودیت‌ها، کنش‌های ما را امکان‌پذیر می‌سازند و از این طریق زندگی ما را متأثر

می‌سازند. منظور از اینکه فرصت‌ها و محدودیت‌ها دو روی یک سکه اند چیست؟

فرصت‌ها و محدودیت‌ها به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ‌کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند.

به عبارت دقیق‌تر، فرصت‌ها و محدودیت‌ها دو روی یک سکه‌اند.

هر خانه‌ای نقشه‌ای دارد که یک معمار، آن را در قالب در و دیوار بنا می‌کند. بدون این اجزا، هیچ نقشه‌ای بر روی زمین تبدیل به خانه واقعی نمی‌شود. آیا یک خانه می‌تواند تنها از در، یا تنها از دیوار ساخته شده باشد؟ اگر صرفاً از دیوار ساخته شده باشد، ورود و خروج به آن غیرممکن می‌شود و اگر همه‌اش در و پنجره باشد، امنیت و آرامش اهل خانه را تأمین نمی‌کند. **اگر درها و دیوارها را فرصت‌ها و محدودیت‌های خانه فرض کنیم، هیچ خانه‌ای بدون این فرصت‌ها و محدودیت‌ها ممکن نمی‌شود. جهان اجتماعی نیز در قالب فرصت‌ها و محدودیت‌ها تحقق می‌یابد.**

قوانین راهنمایی و رانندگی چه فرصت‌ها و چه محدودیت‌هایی برای ما ایجاد می‌کند؟ قوانین راهنمایی و رانندگی را در نظر بگیرید. این قواعد را انسان‌ها وضع می‌کنند. اجرای این محدودیت ← مقررات برای رانندگان و عابران محدودیت‌هایی پدید می‌آورد ولی با وجود این محدودیت‌ها، فرصت ← عمل کردن به آنها فرصت رفت و آمد ایمن و سریع را نیز به دنبال دارد.

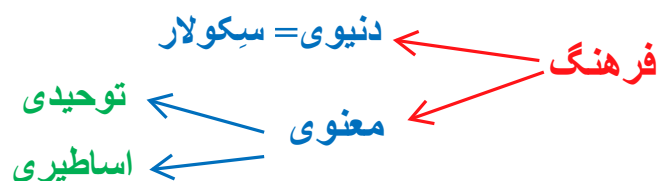
به زبانی که مردم یک جامعه با آن صحبت می‌کنند توجه کنید. زبان، دستور و قواعد پیچیده‌ای دارد. **فرصت‌ها و محدودیت‌های زبان را بنویسید** مردمی که با آن سخن می‌گویند، باید قواعدش را بیاموزند و در چارچوب آن حرف بزنند. **محدودیت**

محدودیت آنها نمی‌توانند هرگونه که دلشان بخواهد صداها، حرف‌ها، کلمات و جملات را به کار ببرند. با این حال همین محدودیت‌ها، **فرصت** ارتباط با هم‌زبانان و **مبادله معانی پیچیده** را فراهم می‌آورد. **فرصت** جوامع مختلف را می‌توان براساس آرمان‌ها و ارزش‌های آنها و نیز فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد.

خیلی مهم برخی از جوامع براساس عقاید و ارزش‌هایشان استعداد‌های معنوی انسان را نادیده می‌گیرند و یا فرصت شکوفایی فطرت آدمی را فراهم نمی‌آورند. برخی دیگر، مانع بسط ابعاد دنیوی وجود **خیلی مهم** انسان می‌شوند و نسبت به نیازهای مادی و دنیوی انسان بی‌توجه‌اند و با رویکرد دنیاگریز خود، از توانمندی‌های آدمی برای آباد کردن این جهان استفاده نمی‌کنند.

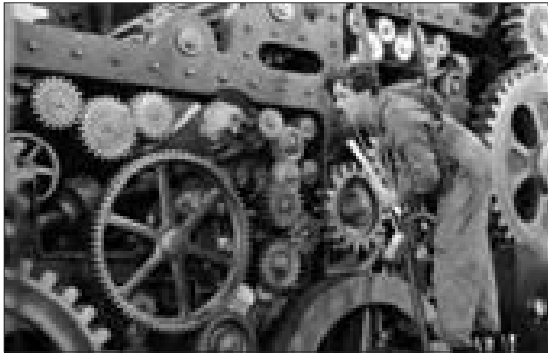
فرهنگ‌ها به دو نوع دنیوی و معنوی تقسیم می‌شوند: **ویژگی‌های فرهنگ دنیوی (فرهنگ سکولار) را بنویسید**

- به فرهنگ دنیوی «فرهنگ سکولار» نیز می‌گویند و منظور از آن، فرهنگی است که عقاید 1 و ارزش‌های آن، مربوط به همین جهان است. در این فرهنگ، جهان دیگر انکار می‌شود یا در 2 محدوده منافعی که برای خواسته‌های این جهانی بشر دارد، پذیرفته می‌شود. فرهنگ دنیوی 3 همه ظرفیت‌ها و استعداد‌های انسان را در خدمت دنیا به کار می‌گیرد و ظرفیت‌ها و خواسته‌های 4 معنوی انسان‌ها را به فراموشی می‌سپارد.

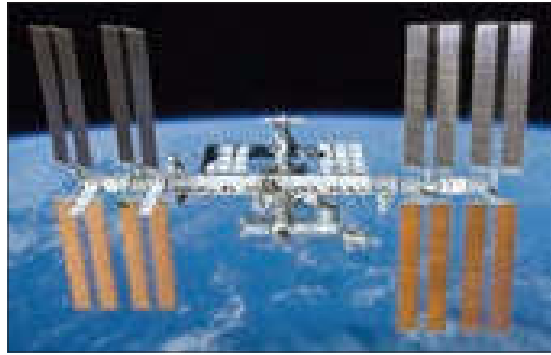

ویژگی های فرهنگ معنوی را بنویسید

- 1 ● فرهنگ معنوی، هستی را فراتر از طبیعت می بیند و زندگی این جهان را در سایه حیات برتر، مقدّس و متعالی می گرداند. انسان در این فرهنگ از محدوده مرزهای این جهان عبور کرده، 3
چهره های آسمانی و ملکوتی پیدا می کند.
- مثال
- فرهنگ معنوی دو نوع توحیدی و اساطیری دارد. فرهنگ اسلام و انبیای الهی که تفسیری توحیدی و الهی از انسان ارائه می دهند، فرهنگ توحیدی است، اما فرهنگ اساطیری، به خداوندگاران و قدرت های فوق طبیعی قائل است و محصول انحراف بشر از فرهنگ توحیدی است.
- فرهنگ جدید غرب^۱ فرهنگی دنیوی است. در این فرهنگ آدمیان در جهت برخورداری از زندگی دنیوی و تسلط بر این عالم گام برمی دارند و دارای اهداف دنیوی هستند و برای رسیدن به این اهداف از علوم تجربی استفاده می کنند.

فیلم سینمایی «عصر جدید» ناامیدی مردم از وضعیت اقتصادی در دوره رکود بزرگ و همچنین، گرفتار شدن آنها در روزمرگی های دنیای مدرن را به تصویر می کشد.

ایستگاه فضایی بین المللی، فضایی برای کار، پژوهش و زندگی فضانوردان در مدار نزدیک زمین است. گسترش فناوری از فرصت های فرهنگ غرب است.

گفت و گو کنید

با راهنمایی دبیر خود، درباره دو فرهنگ متفاوت و فرصت ها و محدودیت هایی که برای بشریت به همراه داشته اند، گفت و گو کنید.

۱- فرهنگ دنیوی غرب را جهان متجدد یا جهان مدرن نیز می نامند و منظور از آن، غرب پس از رنسانس یعنی غرب چهارصد سال اخیر می باشد.

فرهنگ دنیوی غرب = جهان متجدد = جهان مدرن = غرب بعد از رنسانس = غرب چهار صد سال اخیر

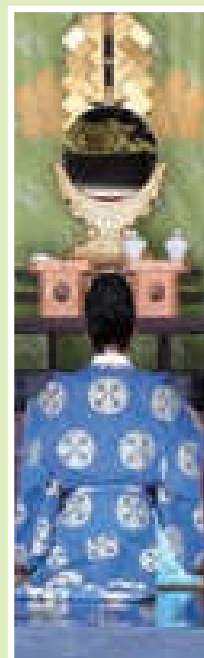
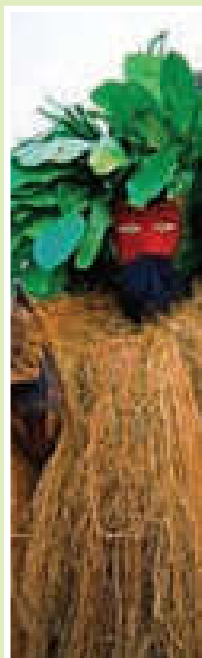
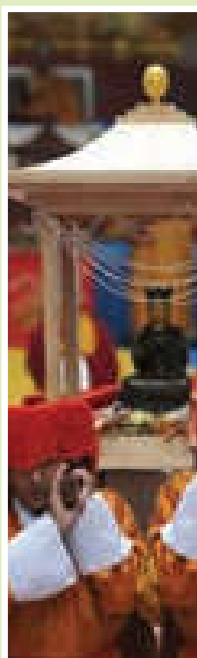
خلاصه کنید

– فرهنگ، روح و جان یک جامعه است.

مفاهیم اساسی

فرهنگ،

آنچه از این درس آموختیم

درس چهارم ارزیابی فرهنگ‌ها

منظور از فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی چیست؟

مردمی که در یک جامعه زندگی می‌کنند، اهداف، آرمان‌ها و ارزش‌های مشترکی دارند؛ اهدافی مانند رفع نیازهای اولیه، آزادی، عدالت، امنیت، عزت و پیشرفت، دفاع از مظلومان و...

وقتی مردم مطابق آرمان‌ها عمل کنند، آرمان‌ها به واقعیت تبدیل می‌شوند، ولی آیا مردم همواره مطابق آرمان‌های جامعه خود عمل می‌کنند؟ **خیر**

مرز و محدوده ی فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی بر چه اساس تغییر می کند؟ توضیح دهید شهریور ۹۹

فرهنگ آرمانی را تعریف کنید. شهریور ۹۷

انسان ها اغلب خدمت به هموعان، رعایت مقررات، احترام به پدر و مادر، راستگویی و امانت داری را خوب و پسندیده می دانند و خیانت، دروغ گویی، ظلم، رشوه و دزدی را ناپسند و ناروا می شمارند. به نظر شما، آیا مردم همواره مطابق آنچه خوب می دانند، عمل می کنند یا گاهی برخی رفتارهایشان برخلاف ارزش ها و هنجارهایی است که از آنها طرف داری می کنند؟ ارزش هایی که مردم یک جامعه از آن جانب داری می کنند و رعایت آن را لازم می دانند اما در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند، «فرهنگ آرمانی» نامیده می شود. **آن بخش از فرهنگ که مردم به آن عمل می کنند، «فرهنگ واقعی» نام دارد.**

مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی بر اساس عمل مردم تغییر می کند. هر اندازه مردم مطابق آرمان ها و ارزش ها عمل کنند، به همان اندازه، آرمان ها وارد فرهنگ واقعی می شوند اما اگر مردم به آرمان ها و ارزش هایی که رعایت آنها در فرهنگ آرمانی لازم دانسته می شود عمل نکنند، فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می گیرد. **در چه صورتی فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می گیرد**

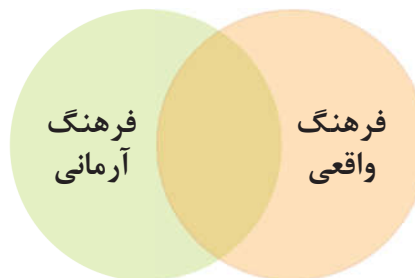

■ شهید بهروز مرادی (معلم هنرمند و از رزمندگان مقاومت ۴۵ روزه خرمشهر) و همزمانش جلوی مسجد جامع خرمشهر
■ محل شهادت شهید رسول حیدری اولین شهید ایرانی در بوسنی و هرزگوین سال ۷۲

وظیفه برنامه ریزان فرهنگی چیست؟

برنامه ریزان فرهنگی در هر جامعه تلاش می کنند که از طریق **تعلیم و تربیت، زمینه تحقق هر چه بیشتر فرهنگ آرمانی و ورود آن به قلمرو فرهنگ واقعی را فراهم کنند.**

۱- آرمان ها و قلمرو آرمانی همان نظام معیار فرهنگ است که بسیاری کم و بیش به آن عمل می کنند و برخی هم آن را مراعات نمی کنند.

از درس اول به یاد دارید که سخن گفتن یک کنش است ولی برخی سخنانشان را جزء اعمالشان به حساب نمی آورند. از این رو به پیامدهای آن توجه نمی کنند و به جای آنکه متعهد شوند، تنها وعده می دهند.

این افراد ممکن است از آرمان‌ها و ارزش‌ها سخن بگویند ولی در عمل به آنها پایبند نباشند. قرآن کریم به این افراد این‌گونه خطاب می‌کند: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چرا سخنی می‌گویید که به آن عمل نمی‌کنید؟ نزد خدا بسی ناپسند است سخنی بگویید که به آن عمل نمی‌کنید. خداوند کسانی را دوست می‌دارد که در صفتی واحد، همانند سدی مستحکم، در راه او قیام می‌کنند» (صف: ۳ و ۴).

نمونه بیاورید

در جدول زیر، سه نمونه از آرمان‌های جامعه خود را بنویسید که کمابیش بیرون از فرهنگ واقعی یا درون آن قرار گرفته‌اند.

آرمان‌ها	
بیرون از فرهنگ واقعی	درون فرهنگ واقعی
ساده‌زیستی	احترام به پدر و مادر
ناپسند بودن اسراف و تبذیر	استکبارستیزی
.....

مهم

منظور از فرهنگ حق و فرهنگ باطل چیست؟

واقعیت‌های هر جامعه را می‌توان بر اساس آرمان‌های آن ارزیابی کرد؛ اگر مردمی مطابق آرمان‌های خود عمل کنند، فاصله میان فرهنگ واقعی و آرمانی جامعه خود را کاهش می‌دهند. ولی آیا همه آرمان‌ها و ارزش‌ها درست‌اند تا واقعیات را بر اساس آنها ارزیابی کنیم؟ آیا راهی برای ارزیابی آرمان‌ها و ارزش‌ها وجود دارد؟ آیا آرمان‌ها و ارزش‌ها همواره حق‌اند؟ یا ممکن است برخی از آنها باطل باشند؟ **بله** **خیر**

عقایدی که مردم درباره انسان و جهان دارند، ارزش‌هایی که محترم می‌شمارند، هنجارها و سنت‌هایی که با توجه به آنها عمل می‌کنند، سبک‌ها و شیوه‌هایی که برای زندگی انتخاب می‌کنند و تکنیک‌ها و مهارت‌هایی که به کار می‌گیرند، گاهی درست و گاهی نادرست‌اند.

تفاوت فرهنگ حق و فرهنگ باطل را بنویسید. شهریور 99

فرهنگ حق را تعریف کنید. شهریور 97 خرداد 99

بخش‌هایی از فرهنگ که از نظر علمی صحیح و مطابق فطرت انسان باشد، «فرهنگ حق» و بخش‌هایی که از نظر علمی قابل دفاع نباشد و بر اساس خرافات شکل گرفته باشد،

«فرهنگ باطل» است. فرهنگ باطل را تعریف کنید. خرداد 96

■ راهبان بودایی تبتی در مراسم اخراج ارواح شیطانی از معبد که هر سال هم‌زمان با جشن سال نو برگزار می‌شود.

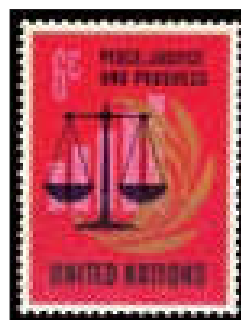
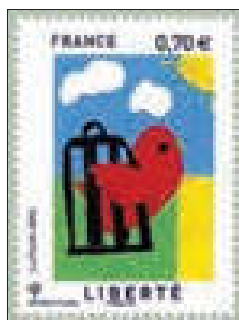

■ تقدیس حیوانات در معابد هندوستان

چند مورد از ارزش‌های فرهنگ حق را نام ببرید. شهریور 96

عقیده به توحید، وفای به عهد، عدالت، تحمل دیگران و مدارا با کسانی که از شناخت حقیقت محروم مانده‌اند، حمایت از مستضعفان و مظلومان، دفاع از حقوق انسان‌ها و مهربانی با یکدیگر

از جمله عقاید و ارزش‌های حق‌اند. چند مورد از ارزش‌های فرهنگ باطل را نام ببرید. شهریور 96
شرک، ظلم، بی‌عدالتی، تجاوز به حقوق دیگران و دنیاپرستی از جمله عقاید و ارزش‌های باطل‌اند.
آیا می‌توانید نمونه‌های دیگری از عقاید و ارزش‌های حق و باطل را بیان کنید؟

کدام علوم می توانند در باره حق یا باطل بودن فرهنگ های مختلف داوری کنند؟

حق یا باطل بودن هر بخش از فرهنگ چگونه شناخته می شود؟

حق یا باطل بودن هر بخش از فرهنگ، با علم متناسب با همان بخش شناخته می شود.

علوم تجربی توان داوری درباره فنون و روش های اجرایی را دارند؛ مثلاً درست یا نادرست بودن

شیوه مداوای بیماران را با روش های تجربی می توان شناخت. **نو ابزار مهم شناخت عقاید و ارزش ها**

را نام ببرید شهریور 99

حق یا باطل بودن عقاید و ارزش ها را نمی توان با روش ها و علوم تجربی شناخت. **عقل و وحی**

دو ابزار مهم شناخت عقاید و ارزش ها هستند و علمی که از این دو ابزار بهره می گیرند،

می توانند درباره حق یا باطل بودن فرهنگ های مختلف داوری کنند.

در جهان هستی موجودات و پدیده های مختلفی وجود دارد که هر کدام با روش های مناسب خود شناخته می شوند. انسان امور محسوس مانند پدیده های طبیعی را از راه مشاهده و حس می شناسد، اما امور غیر طبیعی، محسوس نیستند و نمی توان آنها را به کمک حواس شناسایی کرد؛ از این رو قوانین علمی، قضایای ریاضی و قوانین فلسفی را به کمک عقل و از راه استدلال عقلی می شناسیم. انسان علاوه بر شناخت حسی (تجربی) و شناخت عقلی، از شناخت شهودی نیز بهره می برد. شناخت شهودی از راه مشاهده حسی و استدلال عقلی به دست نمی آید؛ مثلاً ما بدون مشاهده و استدلال به غم و شادی درون خود یا محبت و نفرت نسبت به دیگران پی می بریم. شناخت شهودی، انواع و مراتبی دارد. وحی نوع خاصی از شناخت شهودی است که خداوند برای هدایت آدمیان به پیامبران اعطا کرده است. وحی الهی انسان را به استفاده از عقل فرا می خواند و به حس نیز به عنوان یکی از ابزارهای شناخت توجه می کند.

علوم اجتماعی همواره از **حس، عقل و وحی** برای شناخت حقایق و وقایع اجتماعی و تاریخی بهره می برد. تمامی پدیده های انسانی و اجتماعی معنا دارند و از بعد معنایی و ذهنی برخوردارند ولی تمامی پدیده های انسانی و اجتماعی بعد محسوس و عینی ندارند تا صرفاً با روش حسی و تجربی شناخته شوند. از این رو این علوم وقتی از آغاز و انجام زندگی انسان با ارزش ها و آرمان های او مانند عدالت، مسئولیت، آزادی و... سخن می گویند، از روش های عقلانی و وحیانی بهره می برند.

در اوایل قرن بیستم میلادی عده ای در جهان غرب پیدا شدند که روش حسی و تجربی را تنها روش کسب علم دانستند و گفتند همه علوم باید از یک روش یعنی روش تجربی استفاده کنند. آنها با این ادعا به تدریج به این برداشت دامن زدند که فقط «علم تجربی» علم است. آنان سایر علوم مانند فلسفه، اخلاق و علوم دینی را غیر علمی دانستند و علوم انسانی و اجتماعی را فقط در صورتی که از روش تجربی استفاده کنند علمی تلقی کردند. این رویکرد از نیمه دوم قرن بیستم با چالش های متعددی مواجه شد و کم کم در محافل علمی از رونق افتاد. یکی از چالش ها، علم ریاضی بود؛ علمی که فراتر از مشاهده و تجربه است و اگر تجربه ما برخلاف اصول اولیه آن باشد، ما تجربه خودمان را نادرست می دانیم نه آنچه علم ریاضی می گوید؛ مثلاً هزار نفر با نقاله، زوایای داخلی مثلثی را اندازه بگیرند و مجموع زوایا را ۱۷۹ درجه اعلام کنند، نظر همه آنها را خطا می دانیم.

خیلی مهم مقایسه فواید علوم انسانی و اجتماعی و علوم طبیعی

فواید علوم طبیعی	فواید علوم انسانی و اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> ● شناخت طبیعت و قوانین آن ● پیش بینی حوادث طبیعی برای پیشگیری و تسلط بر طبیعت ● رهاسازی انسان از محدودیت های طبیعت 	<ul style="list-style-type: none"> ● شناخت و فهم معانی کنش های آدمیان و پیامدهای آن ● شناسایی عواملی که بر زندگی انسان و کنش های او تأثیر دارند یا پیش بینی کنش ها و پیامدهای آنها برای پیشگیری ● شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی و داوری درباره کنش های خوب و بد انسان ها ● انتقاد از کنش های ناپسند و ظالمانه انسان ها ● رهاکردن و آزادسازی انسان ها از ظلم ها و اسارت هایی که در اثر کنش های انسان ها پدید می آید. ● نشان دادن شیوه صحیح استفاده از علوم طبیعی و دانش های ابزاری

علوم تجربی

از طریق

امور طبیعی

راه های شناخت

عقل

امور فرا طبیعی

وحی

* راه های شناخت سه تاست: علوم تجربی - عقل - وحی

* فرهنگ هایی که فقط به علوم تجربی عقیده دارند، نمی توانند در مورد بعضی از امور نظر بدهند. مثلا در مورد وجود جهان دیگر و فرشته ها نمی توانند نظر بدهند

بخوانیم و بدانیم

غربی ها در مراسم تشییع جنازه نزدیکانشان اشک نمی ریزند؛ اندوه خود را پنهان می کنند و اگر گریه شان بگیرد، دور از چشم دیگران گریه می کنند اما مراسم را باشکوه برگزار می کنند. مرده را در تابوتی گران بها می گذارند، لباس های رسمی به او می پوشانند و دفنش می کنند. برعکس، ایرانی ها در مراسم سوگواری بسیار گریه می کنند و ابداً حزن و اندوه خود را پنهان نمی کنند و مرده را بدون لباس های فاخر به خاک می سپارند.

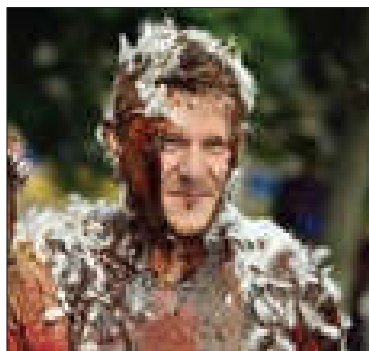
غربی ها خیلی سرد و بی احساس اند یا ایرانی ها بیش از حد ضعیف و احساساتی هستند؟ گاهی ما سایر فرهنگ ها را در مقایسه با فرهنگ خودمان ارزیابی می کنیم. جامعه شناسان این کار را اشتباه می دانند. به نظر آنها هر رسم و سنتی درون فرهنگ خود، معنا و کارکردی دارد؛ بنابراین، درست و علمی نیست که ما فرهنگ دیگران را با توجه به فرهنگ خودمان نقد و ارزیابی کنیم. نظر جامعه شناسان تا اینجا صحیح است. اینکه ما بگوییم غربی ها سرد و بی احساس اند چون در مراسم سوگواری گریه نمی کنند یا آنها بگویند که ایرانی ها ضعیف و احساساتی اند چون بسیار برای مردگان خود می گریند، هیچ کدام قضاوت های صحیحی نیستند. اما باید توجه داشته باشیم که این بدان معنا نیست که امکان مقایسه و ارزیابی فرهنگ ها و داوری علمی و عقلانی درباره آنها وجود ندارد. ما می توانیم فرهنگ خودمان و فرهنگ های دیگر را بر اساس فرهنگ حق ارزیابی کنیم و میزان نزدیکی هر فرهنگی به فرهنگ حق یا دوری از آن را مشخص نماییم. برای مثال، اگر پرخوری در فرهنگی پذیرفته و متداول است، ما به عنوان یک فرد بیرونی می توانیم ضررهای آن را گوشزد کنیم. اگر ضرب و شتم داماد و عروس در مراسم عروسی از رسوم رایج در جامعه ای باشد، ما می توانیم درباره نادرست بودن آن اظهار نظر نماییم. اگر جامعه ای عدالت را از یاد برده و به بی عدالتی عادت کرده باشد، می توانیم ناپسند بودن این سبک زندگی را دریابیم، نقد کنیم و خطرات آن را متذکر شویم و...

فرهنگ حق معیار ارزیابی همه فرهنگ ها است.

خیلی مهم

■ در جشن هالووین، حیاط برخی خانه ها و مکان های عمومی با پیکره ها و اشیایی ترسناک مانند جادوگر، اسکلت، روح یا سنگ قبر تزیین می شود.

■ سیاه کردن عروس و داماد پیش از عروسی در روستاهای اسکاتلند اجرا می شود. در این رسم بستگان و دوستان، چیزهایی را که با آنها بتوان عروس و داماد را کثیف کرد به طرفشان پرتاب می کنند.

برخی حق یا باطل بودن پدیده‌ها را به خواست و عمل افراد در موقعیت‌ها، زمان‌ها و مکان‌های مختلف وابسته می‌دانند. آیا به راستی حق و باطل بودن پدیده‌ها به تمایلات افراد وابسته است؟ آیا در زمان‌ها و مکان‌های مختلف جابه‌جا و دچار تغییر می‌شوند؟ **خیر**

می‌دانیم فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی هر جامعه‌ای تغییر می‌کند (مثلاً استقلال سیاسی در ایران پیش از انقلاب اسلامی یک آرمان بود که با انقلاب اسلامی به یک واقعیت تبدیل شد) و همچنین از یک جامعه به جامعه‌ای دیگر متفاوت است. آیا حق و باطل نیز این‌گونه هستند؟ **خرداد 92** حق یا باطل بودن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و کنش‌ها، بر اساس آگاهی یا جهل، و توجه یا بی‌توجهی مردم جوامع مختلف نسبت به آنها تعیین نمی‌شود.

نژادپرستی و برتر دانستن یک قوم یا گروه خاص، **یول پرستی** و شرک از عقاید و ارزش‌های باطل‌اند و باطل بودن آنها با نوع مواجهه جوامع مختلف، دگرگون نمی‌شود.

■ برگزاری سالگرد جشن استقلال الجزایر. الجزایر در طول ۱۳۲ سال استعمار فرانسه، برای دستیابی به استقلال، حدود یک میلیون قربانی داد. به همین دلیل به سرزمین یک میلیون شهید شهرت دارد.

■ جوانان سیاه‌پوست به طور متوسط بیش از همسالان سفیدپوست خود توسط پلیس در خیابان‌های لندن متوقف و مورد پرس‌وجو قرار می‌گیرند.

■ دیوار حائل بتونی در کرانه باختری و نقاشی‌هایی که توسط فلسطینیان بر روی آن کشیده شده است. اسرائیل ساخت این دیوار را از سال ۲۰۰۲ آغاز کرده است.

چهار مورد از عقاید و ارزش های حق که درستی آنها با موافقت یا مخالفت آدمیان تغییر نمی کند را نام ببرید

1 توحید، آزادی انسان ها از همه بندها و موانعی که بر سر راه سعادت آنها وجود دارد، عدالت و ایجاد شرایط مناسب برای رشد و تعالی همه انسان ها، از عقاید و ارزش های حق اند و درستی آنها با موافقت یا مخالفت آدمیان تغییر نمی کند.

جوامع مختلف با ایمان به حق، حقیقت را به فرهنگ آرمانی خود وارد می کنند و با عمل کردن براساس این عقاید و ارزش ها، آنها را به فرهنگ واقعی شان وارد می نمایند. اگر جوامع مختلف به حق ایمان نیاورند و مطابق با آن عمل نکنند به سوی باطل گام برمی دارند.

بنابراین، حقایق ثابت اند ولی از جهت وارد شدن به فرهنگ آرمانی و واقعی، تغییر پذیرند؛ یعنی برای جوامع امکان انحراف از حق و پذیرش باطل وجود دارد. همان گونه که امکان خروج از باطل و روی آوردن به حق نیز وجود دارد. جوامع می توانند بر مدار حق یا باطل بچرخند اما حق و باطل بر مدار گزینش آنها تغییر نمی کنند.

نمونه بیاورید

سه نمونه از آرمان های حق را که در اغلب یا همه فرهنگ ها حضور دارند، نام ببرید. به نظر شما به چه دلیل این آرمان ها در اکثر فرهنگ ها حضور دارند؟

شهریور 95
دی 96

آرمان حق				
وفای به عهد	راست گویی	دفاع از حق	حمایت از مستضعفان

شهریور 96

آیا می توانید برخی پدیده های باطلی را که در قلمرو آرمانی و واقعی بعضی فرهنگ ها وجود دارد، شناسایی کنید؟

تکثر (مال اندوزی)	قبیله گرایی
-------------------	-------------	-------	-------

شهریور 96

* حقایق ثابت هستند

عقاید و ارزش های حق همیشه حق هستند و با نظر مردم تغییر نمی کنند

عقاید و ارزش های باطل همیشه باطل هستند و با نظر مردم تغییر نمی کنند

ولی برای جوامع، این امکان وجود دارد که طبق آیین حق، رفتار کنند و یا طبق آیین باطل رفتار کنند یا یک زمانی، طبق آیین حق رفتار کنند و یک زمان دیگر طبق آیین باطل

درس پنجم هویت

در مورد هویت چه می دانید؟

نقل است که ملا نصرالدین می خواست به شهر غریبی سفر کند. همسر ملا پیش از سفر، آویزی بر گردنش آویخت که نامش بر آن نوشته شده بود تا مبادا هویتش را فراموش کند. ملا پس از ورود به آن شهر، شب نخست در یک کاروانسرا بیتوته کرد. خواب که بود، شوخی، آویز را از گردنش درآورد و به گردن خود آویخت. صبح روز بعد، ملا پس از دیدن آویز در گردن آن شوخ فریاد زد: «چنین می نماید که تو من هستی. ولی اگر تو من هستی، پس من کیستم؟»

شاید این سردرگمی ملا مسخره به نظر آید ولی بر **مهم ترین مسئله بشری** اشاره می کند که همان **هویت** است.

(فرهنگ و هویت، چارلز لیندولم)

خصوصیاتی که افراد در پدید آمدن آنها اثر گذار هستند، چه نامیده می شوند؟ دی 90 اکتسابی

ویژگی های هویتی اکتسابی و انتسابی را با مثال مقایسه کنید. شهریور 99

افراد در موقعیت های گوناگون با پرسش «کیستی؟» مواجه می شوند یا از خودشان می پرسند به راستی «من کیستم؟». آنها در پاسخ به این پرسش خودشان را معرفی می کنند و ممکن است در معرفی خود به ویژگی هایی از این قبیل اشاره کنند: نوجوان، متولد هشتم آبان ۸۱، مؤمن، گندمگون، ورزشکار، وقت شناس، صبور، راستگو، ایرانی و.... **هویت را تعریف کنید** آنچه در پاسخ به پرسش **کیستی** گفته می شود و با آن هر شخص از افراد دیگر متمایز می گردد، «هویت» فرد را تشکیل می دهد.

ویژگی های انتسابی را تعریف کنید

آیا هویتمان را خودمان می سازیم؟ ما در شکل گیری بعضی ویژگی های هویتی مانند مکان یا زمان تولد یا دختر و پسر بودن نقشی نداریم (انتسابی)؛ اما بسیاری از ویژگی های هویتی مانند صفات اخلاقی و روانی را خودمان شکل می دهیم یا در شکل گیری آنها نقش و سهم زیادی داریم (اکتسابی). بعضی ویژگی ها هستند که در به دست آوردنشان نقشی نداریم اما با تلاش می توانیم آنها را تغییر دهیم؛ مانند موقعیت اجتماعی که در زمان تولد از طریق خانواده به ما داده می شود و ما در طول زندگی، می توانیم آن را تغییر دهیم.

سوال آیا هویتمان تغییر می کند؟¹ برخی از ویژگی های هویتی تغییر می کنند؛ مانند جایگاه فرد در جامعه که تابع دانایی، توانایی و دارایی اوست.² ولی برخی ویژگی ها تغییر نمی کنند؛ مانند زمان و مکان تولد.

هر فردی در طول زندگی خود، تغییرات هویتی بسیاری را پشت سر می گذارد؛ مثلاً از نوزادی، کودکی، نوجوانی و جوانی یا از بی سوادی، کم سوادی، دانشمندی و فرهیختگی می گذرد؛ ولی خود می داند همان شخصی است که همه آن تغییرات را سپری کرده است.

افراد چگونه می توانند هویت اجتماعی کسب کنند؟ آیا هویت ما صرفاً اجتماعی است؟ فرد بدون ارتباط با دیگران یا عضویت در گروه های اجتماعی نمی تواند برخی ویژگی ها را داشته باشد؛ مثلاً ما فقط با عضویت در جامعه ایران، ایرانی محسوب می شویم؛ در حالی که زرنگی یا تنبلی و صبوری یا زودرنجی ویژگی های فردی ما هستند.

بخوانیم و بدانیم

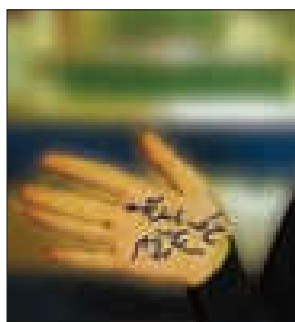
گفته اند یوسف را دو چیز بود بر کمال؛ یکی حسن خلقت (جمال و زیبایی) و دیگری حسن سیرت (علم و معرفت).
و خداوند تقدیر چنان کرد که جمال وی سبب بلاگشت و علم وی سبب نجات، تا عالمیان بدانند که علم نیکو به از صورت نیکو.

(کشف الاسرار و عدة الابرار، رشیدالدین میبیدی)

منظور از
ویژگی های
اکتسابی
چیست؟

■ هویت فردی

■ هویت اجتماعی

نمونه بیاورید

در جدول زیر چهار ویژگی هویتی خود را بنویسید و اکتسابی یا انتسابی بودن، فردی یا اجتماعی بودن و ثابت یا متغیر بودن آنها را تعیین کنید.

ویژگی های من	اکتسابی	انتسابی	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر
راستگو	✓		✓			✓
موقعیت اجتماعی	*			*		*
دانش آموز بودن	*			*		*
سفید پوست بودن		*	*		*	
گروه خونی		*	*		*	

دی 97

شهریور 97 خرداد 99

شهریور 97

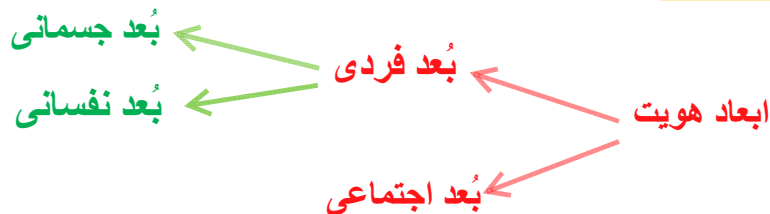
خرداد 99

هویت فردی و اجتماعی چه نسبتی با هم دارند؟

هویت دارای دو بعد فردی و اجتماعی است. هویت فردی نیز شامل دو بعد جسمانی و نفسانی است، بنابراین، هویت انسان سه بعد دارد:

- 1- بُعد جسمانی (بدن)
- 2- بُعد نفسانی (نفس و ویژگی های اخلاقی و روانی)
- 3- بُعد اجتماعی (نقش ها و عضویت فرد در جامعه).

آیا می توانید برای هر کدام از این ابعاد، نمونه بیاورید؟ آیا میان این سه بُعد ارتباطی وجود دارد؟

با توجه به متن، تصویری مناسب با این قسمت تهیه نمایید.

■ زهرا نعمتی، دارنده مدال طلا در مسابقات جهانی پارالمپیک و نخستین زن ورزشکار ایرانی که موفق شد در کنار ورزشکاران سالم، جواز رقابت در المپیک را نیز کسب کند. مجرای ارتباط ما با جهان اجتماعی چیست؟ نقش و عضویت اجتماعی ما

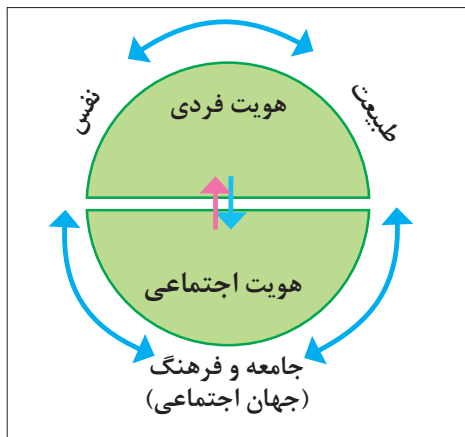
سه بُعد هویت انسان، از یکدیگر جدا هستند. غ دی 97

سه بُعد هویت ما از یکدیگر جدا نیستند بلکه با هم تعامل یا ارتباط متقابل و دو سویه دارند و بر یکدیگر اثر می گذارند؛ بدن ما مجرای ارتباط ما با طبیعت و بخشی از آن محسوب می شود. نقش و عضویت اجتماعی ما نیز مجرای ارتباط ما با جامعه و بخشی از آن به حساب می آید.

آیا می توانید بگویید هر کدام از مثال های زیر نشانگر کدام یک از این رابطه هاست؟

- ترشح بیش از اندازه غده تیروئید موجب عصبانی شدن انسان ها می شود. **تاثیر بعد جسمانی بر بعد نفسانی**
- برخی بیماری های جسمانی به کمک قوای روانی درمان می شوند. **تاثیر بعد نفسانی بر بعد جسمانی**
- یک انسان با تقوا، جهانی را تغییر می دهد. (امام خمینی قدس سره) **تاثیر بعد نفسانی بر بعد اجتماعی**
- جوان مؤمن امیدوار پر تلاش پیرانگیزه دانش دوست، موفق خواهد شد. **تاثیر بعد نفسانی بر بعد اجتماعی**
- شرافت و وقار و سلحشوری از ویژگی های صحرائشینان است.^۲
- جهان اجتماعی مانع شکوفایی برخی اخلاقیات می شود. **تاثیر بعد اجتماعی بر بعد نفسانی**

شهریور 99
خرداد 99

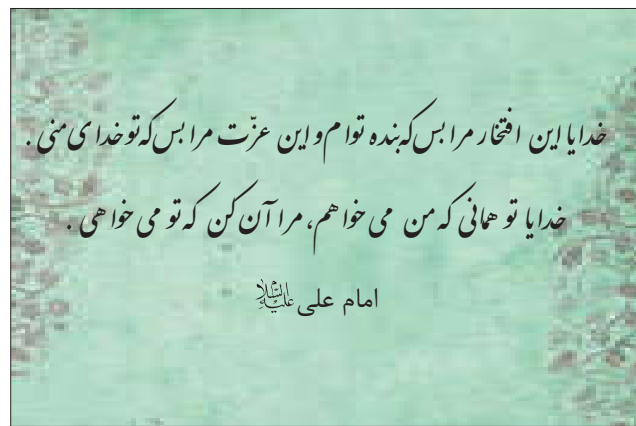
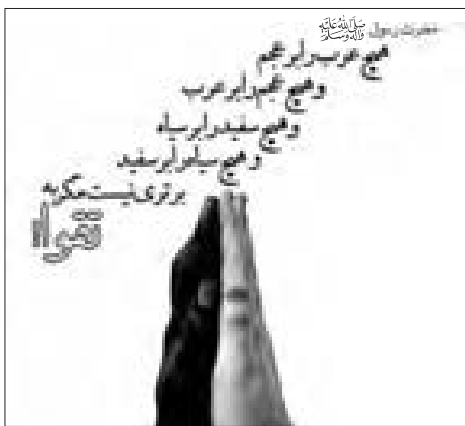
تا اینجا با ابعاد مختلف هویت و تعامل آنها با یکدیگر آشنا شدید. ولی پرسش این است که هویت فردی و اجتماعی ما چگونه با یکدیگر سازگار می شوند؟ آیا هر نوع هویت اجتماعی با هر نوع هویت فردی سازگار است؟

۱- در هر کاری که اراده آدمی برای انجام آن قوی باشد، بدن دچار ضعف و ناتوانی نمی شود. (امام صادق ع)

۲- ابن خلدون در کتاب «مقدمه»، در بیان تفاوت میان شهرنشینان و بادیه نشینان، چنین صفاتی را برای صحرائشینان برشمرده است.

شهریور 99 هویت هر جامعه‌ای، براساس عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های آن جامعه شکل می‌گیرد و قواعد، هنجارها و نمادهای آن متناسب با عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌ها سامان می‌یابند. بنابراین، هویت اجتماعی هر فرد، درون یک جامعه و بر اساس عقاید و ارزش‌های آن شکل می‌گیرد. در جامعه **قبیله‌ای**، هویت اجتماعی افراد اغلب براساس جایگاه آنها در قبیله مشخص می‌شود. در جامعه **سرمایه‌داری**، هویت اجتماعی افراد بیشتر به دارایی و توان اقتصادی آنها وابسته است. در جامعه **دینی**، هویت اجتماعی افراد بر اساس عقاید و ارزش‌هایی تعیین می‌شود که آن دین محترم می‌شمارد؛ مثلاً اسلام هویت افراد را با تقوا، عدالت و علم ارزیابی می‌کند.

خرداد 98
شهریور 98
دی 98

فرهنگ متجدد با کدام ویژگی‌های اخلاقی و روانی سازگار است؟

فرهنگ متجدد با کدام ویژگی‌های اخلاقی و روانی سازگار نیست؟

هر جامعه‌ای با توجه به عقاید و ارزش‌هایش با نوع خاصی از هویت اخلاقی و روانی افراد سازگار است و زمینه پیدایش و رشد همان هویت را فراهم می‌آورد و امکان پیدایش و رشد دیگر انواع را تضعیف می‌کند. برای مثال، فرهنگ متجدد با بعضی ویژگی‌های اخلاقی سازگار است که در ارتباط با آرمان‌ها و ارزش‌های دنیوی آن شکل می‌گیرند، مانند فردگرایی، دم‌غنیمت‌شماری، فرصت‌طلبی، انضباط، تجمل‌گرایی، تَبَرُّج، رفاه‌طلبی و مال‌اندوزی با بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی که براساس ارزش‌های معنوی و الهی انسان شکل گرفته باشند، مانند قناعت، حیا، بندگی خدا، تقوا، خوف و رجای الهی، شکر و رضای الهی و توکل سازگار نیست.

هر جامعه‌ای براساس **هویت خود**، با طبیعت و بدن آدمی تعامل می‌کند. نگاه دنیوی فرهنگ جدید غرب و ارزش‌های آن به گونه‌ای است که هر دخل و تصرفی را در طبیعت و بدن مجاز می‌داند. انسان در این فرهنگ هر نوع تصرفی را برای بهره‌برداری بیشتر از طبیعت انجام می‌دهد. در فرهنگ اسلام انسان به عنوان خلیفه خداوند و وظیفه‌عمران و آبادانی طبیعت را به عهده دارد؛ یعنی انسان حق ندارد برخلاف اراده حکیمانه الهی در جهان طبیعت و بدن خود تصرفاتی انجام دهد.

جاخالی
خرداد 99
شهریور 99

نگاه فرهنگ جدید غرب به طبیعت و بدن انسان چگونه است؟

فرهنگ اسلام چه نگاهی به طبیعت و بدن انسان دارد؟

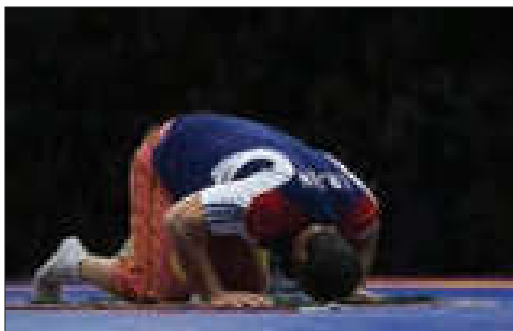
■ برگزاری مسابقات بین‌المللی زیبایی و نمایشگاه‌های مُد، از توجه و تمرکز فرهنگ غرب بر بُعد جسمانی هویت حکایت می‌کند.

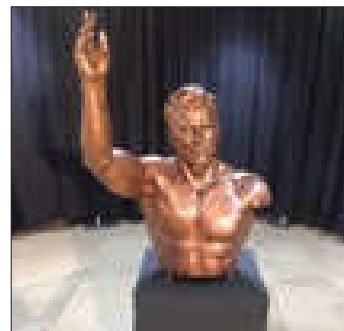
■ مسابقات سالانه «مسترالمپیا» یکی از مهم‌ترین مسابقات نمایشی است که با فیگور گرفتن روی استیج (صحنه نمایش) انجام می‌پذیرد. از پایان قرن ۱۹ جریان فکری با رویکردی اساطیری شکل گرفت که زیبایی، تناسب و پرورش بافتگی و بدن عاملی برای ستایش و تمجید قلمداد می‌شد.

مقایسه کنید

به کمک دبیر خود، اخلاق ورزشکاران فرهنگ اسلام (اخلاق پهلوانی) را با اخلاق ورزشکاران فرهنگ متجدد (اخلاق قهرمانی) مقایسه کنید.

■ پهن کردن سجاده بر روی تشک کشتی و به جا آوردن نماز شکر پس از قهرمانی از جمله مراسم آیینی کشتی قهرمانی است.

■ تندیس نیم تنه غلامرضا تختی در موزه «اساما» امریکا که در آن تختی با یک دست نشان داده شده تا یادآور مبارزه جوانمردانه او باشد. وقتی تختی متوجه شد پای مدوید آسیب دیده، هرگز به سمت پای مصدوم حریف نرفت.

ببینیم و بدانیم

مجموعه مستند «بر سکوی افتخار» روایت زندگی شهدای ورزشکار است. برای آشنایی بیشتر با اخلاق پهلوانی، قسمتی از این مجموعه با عنوان «پهلوان کوچولو» را که در آن شهید سعید طوقانی معرفی شده، ببینید.

خود آگاهی یا ناخود آگاهی؟

گفت چون سقراط در نزع اوفتاد
بود شاگردیش، گفت ای اوستاد
چون کفن سازیم تن پاکت کنیم
در کدامین جای در خاکت کنیم
گفت گر تو باز یابیم ای غلام
دفن کن هر جا که خواهی والسلام
من چو خود را زنده در عمری دراز
پی نبردم، مرده کی یابی تو باز
(عطار)

به نظر شما افراد و گروه‌ها چقدر خود را می‌شناسند؟ شما چقدر خود را می‌شناسید؟ برای شناخت بیشتر و بهتر خود چه راه‌هایی وجود دارد؟

تفاوت هویت آگاهانه و ناآگاهانه را بنویسید

علت تامل انسان‌ها در مورد ویژگی‌های هویتی خود چیست؟

بخشی از هویت، آگاهانه است؛ یعنی خود ما آن را می‌شناسیم یا دیگران به آن پی می‌برند و آن را برایمان بازگو می‌کنند اما بخش دیگر برای ما پنهان است و آن را نمی‌شناسیم. ما معمولاً علاقه‌مندیم که خود را به درستی بشناسیم. به همین سبب، گاهی درباره‌ی ویژگی‌های خود که به آنها واقف نیستیم، تأمل می‌کنیم و می‌اندیشیم. گاهی برای شناخت بیشتر و بهتر خود از دیگران کمک می‌گیریم؛ مثلاً از والدین و دوستان درباره‌ی ضعف‌ها و قوت‌هایمان سؤال می‌کنیم. نزد مشاور، روان‌شناس و روان‌کاو می‌رویم و از آنها مشاوره می‌گیریم. جامعه‌شناسان و انسان‌شناسان نیز درباره‌ی ابعاد اجتماعی هویت انسان بحث می‌کنند و نظراتی ارائه می‌دهند. فیلسوفان هم بحث‌های گسترده‌ای درباره‌ی هویت دارند که می‌تواند به شناخت ما از خودمان کمک کند. پیامبران و اولیای الهی در باره‌ی ابعاد هویت انسان سخن گفته‌اند؟ پیامبران و اولیای الهی نیز از دیرباز درباره‌ی بُعد الهی و فطری هویت فردی و اجتماعی انسان‌ها و همچنین غفلت و فراموشی آنها از خویشتن سخن گفته‌اند.

إِلَهِي إِنَّ مَنْ تَعَرَّفَ بِكَ غَيْرَ مَجْهُولٍ وَ مَنْ لاذَبَكَ غَيْرَ مَخْذُولٍ

«خدا یا آنکه با تو شناخته شود، ناشناخته نخواهد ماند و هر کس به تو پناه آورد، خوار نخواهد گشت»

(مناجات شبانه)

وجود نظرات متفاوت در باره ی هویت، نشانه ی چیست؟ شهریور 99

ما تردیدی نداریم که گاه در شناخت ویژگی های هویتی خود و دیگران دچار اشتباه می شویم. وجود نظرات متفاوت درباره هویت، نشانه این است که امکان خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.

مباحثه کنید

با توجه به مباحث گفته شده درباره تعامل و تناسب ابعاد مختلف هویت فردی و اجتماعی، پدیده های زیر را تشریح کنید.

- رواج شدید عمل های زیبایی در ایران؛ آیا تمامی عمل های زیبایی برخلاف ارزش ها و هنجارهای دینی جامعه ایران است؟ آیا عمل ها، بسط ارزش ها و هنجارهای فرهنگ غرب نیست؟
- رواج ارزش های دنیوی از قبیل فردگرایی، تجمل گرایی، مال اندوزی و ... در کشورهای اسلامی
- آسیب ها و مسائل زیست محیطی تولید شده به وسیله مردم و سازمان های عمومی و دولتی در ایران
- خروج آمریکا از پیمان پاریس (کاستن از انتشار گازهای گلخانه ای)
- حمایت مردم و دولت ایران از مظلومان جهان
- حمایت همه جانبه دولت های غربی و برخی از دولت های اسلامی از رژیم اشغالگر قدس
- وقوع جنبش های زیست محیطی در کشورهای غربی و تصویب قوانین سخت گیرانه در دفاع از محیط زیست و پدید آمدن تکنولوژی های سبز و صدور کارخانه ها و صنایع سنگین این کشورها به سایر جوامع

ویژگی انتسابی، ویژگی هایی هستند که ما در شکل گیری آنها نقشی نداریم
مثال دختر یا پسر بودن - اهل خوی بودن

ویژگی های اکتسابی ویژگی هایی هستند که خودمان در شکل گیری آنها نقش و سهم زیادی داریم مثال مهندس بودن دانش آموز بودن

آیا هویت ما تغییر می کند؟ بله بعضی ویژگی های هویتی ما تغییر می کند و بعضی ها امکان تغییر ندارد

ویژگی های اجتماعی: ویژگی هایی هستند که بدون حضور در گروه های اجتماعی و بدون ارتباط با دیگران، نمی توانیم آن ویژگی ها را داشته باشیم
مثلا: ایرانی بودن - دانش آموز بودن

هویت دو بخش دارد آگاهانه - ناآگاهانه

انسان هر چقدر هم فکر کند خودش را خوب می شناسد ولی بعدها متوجه می شود که خودش را کامل نمی شناخته است

درس ششم * باز تولید هویت اجتماعی^۱

هویت اجتماعی چگونه شکل می‌گیرد و تداوم می‌یابد؟

در یک کندوی زنبور عسل چندین گروه زنبور وجود دارد. هر گروه به صورت **گریزی^۲** وظایف خود را انجام می‌دهد. آیا انسان‌ها نیز به صورت گریزی فعالیت‌های گروهی و جمعی خود را انجام می‌دهند؟ **خیر**

انسان برخلاف موجودات دیگر، به صورت گریزی نمی‌داند چه موقعیتی در جامعه دارد و در این موقعیت چه وظایفی برعهده اوست. انسان باید موقعیت خود را بشناسد، حقوق و تکالیف خود را یاد بگیرد و با عمل به آنها، هویت اجتماعی خود را شکل دهد.

به نظر شما، انسان‌ها چگونه به جایگاه اجتماعی خود پی می‌برند و هویت اجتماعی افراد چگونه شکل می‌گیرد؟

* ۱- به معنای انتقال هویت از نسلی به نسل دیگر است به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد.

۲- **تجزیه، کششی درونی در موجود زنده است که آن را به انجام دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد؛** به این معنا که موجود زنده از بدو تولد معلومات و مهارت‌هایی غیراکتسابی دارد **که قابلیت دست‌کاری و تغییر چندانی ندارد.** از این رو خلاقیت و تنوعی در شیوه زندگی آنها به وجود نمی‌آید.

شهریور ۹۸ هر فرد در جامعه‌ای متولد می‌شود که نسل‌های قبل از او آن را ساخته‌اند. این جامعه پس از تولد شهریور ۹۶ فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند؛ یعنی آن فرد را به‌عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد و برای او ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد. در این زمینه می‌توان به صدور شناسنامه برای نوزادان اشاره کرد.

هر جامعه‌ای برای بقا و تداوم، عقاید، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به فرد آموزش می‌دهد. فرد

نیز برای مشارکت در جامعه، این عقاید و ارزش‌ها و هنجارها را می‌آموزد، شیوه زندگی در جامعه را فرامی‌گیرد و به تدریج، با موقعیتش در جامعه و حقوق و تکالیفی که بر عهده دارد، آشنا می‌شود.

فرد با آموزش‌های اساسی و ماندگاری که در خانواده می‌بیند، اولین و مهم‌ترین آشنایی‌ها را با جامعه‌ای که در آن متولد شده است، پیدا می‌کند. مدرسه، مسجد، مجالس علمی و مذهبی،

خرداد ۹۵ و ۹۸
خرداد ۹۹

گروه‌های هم‌سالان و رسانه‌های جمعی از دیگر عوامل آشنایی افراد با جامعه‌ای هستند که در آن زندگی می‌کنند. عوامل آشنایی افراد با جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند، را نام ببرید

به فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند و مسیری که برای شکل دادن به هویت اجتماعی افراد طی می‌شود، «جامعه‌پذیری» می‌گویند.

■ خانواده، مدرسه، مسجد و رسانه‌های جمعی از عوامل آشنایی افراد با جامعه هستند.

ایا فرایند جامعه‌پذیری همیشه با موفقیت همراه هست؟

فرایند جامعه‌پذیری همواره با موفقیت همراه نیست و ممکن است برخی افراد به‌طور کامل

جامعه‌پذیر نشوند. در آن صورت جامعه برای استمرار و تداوم خود چه می‌کند؟ خرداد ۹۶

ممکن است برخی انسان‌ها هویتی را که جامعه برای آنها در نظر گرفته است، نپذیرند و همواره افرادی هستند که از پذیرش عقاید و ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی سرباز می‌زنند، به حقوق و تکالیف خود پایبند نیستند، نقشی را که جامعه از آنها انتظار دارد، نمی‌پذیرند و رفتارهایی مخالف انجام می‌دهند.

خرداد ۹۵ و دی ۹۵

به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند، «کجروی اجتماعی» می‌گویند. آیا می‌توانید چند نمونه کجروی اجتماعی را بیان کنید؟

دو روش پیشگیری و کنترل اجتماعی را بنویسید. خرداد و شهریور 99

هر جامعه ای علاوه بر جامعه پذیری، برای پیشگیری از کجروی های اجتماعی و کنترل آنها، از چه روش هایی استفاده می کند؟ خرداد ۹۱

هر جامعه ای علاوه بر جامعه پذیری، برای پیشگیری از کجروی های اجتماعی و کنترل آنها، روش های «تبلیغ و اقناع»، «تشویق و پاداش» و «تنبیه و مجازات» را به کار می گیرد؛ یعنی می کوشد تا از طریق آموزش، افراد را قانع کند که عقاید و ارزش های جامعه را بپذیرند، به افرادی که مطابق ارزش ها و هنجارهای جامعه عمل می کنند، پاداش می دهد و کسانی را که دچار کجروی اجتماعی شده باشند، مجازات می کند.

تعریف کنترل اجتماعی

به مجموعه فعالیت هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می گیرد، «کنترل اجتماعی» می گویند.

■ غبارروبی، عطرافشانی و گلباران مزار شهدا

■ روز بزرگداشت یاد سربازان و کشته شدگان جنگ در فرانسه

■ هر جامعه ای به افرادی که مطابق ارزش ها و هنجارهای آن جامعه عمل می کنند، پاداش می دهد و بدین طریق دیگران را هم ترغیب می کند که این عقاید و ارزش ها را بپذیرند.

■ استفاده از دوربین های نظارتی در چین برای جلوگیری از تقلب. در این کشور، تقلب مجازات زندان به دنبال دارد.

جاخالی

دی ۹۹ جامعه ای که روش های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، در معرض آسیب های

بیشتری قرار می گیرد و دوام و بقای آن تهدید می شود. دی ۹۲ و خرداد ۹۳ شهریور ۹۸ دی ۹۸ امر به معروف و نهی از منکر از جمله راهکارهای اسلام برای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی است.

* امر به معروف و نهی از منکر از جمله راهکارهای اسلام برای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی است. شهریور 99

امر به معروف و نهی از منکر در متن زندگی اجتماعی

در صدر اسلام، مسلمانان هنگام احوال‌پرسی و خداحافظی، سورهٔ عصر را تلاوت و این گونه یکدیگر را امر به معروف و نهی از منکر می‌کردند. ابتدا یکی از افراد بخشی از سوره را می‌خواند و فرد مقابل، آن را به پایان می‌رساند.

به نام خداوند بخشندهٔ مهربان

قسم به عصر. که آدمی به راستی در زیان است. مگر آنان که ایمان آورند و عمل صالح انجام دهند و یکدیگر را به رعایت حق سفارش کنند و یکدیگر را به استقامت و شکیبایی سفارش کنند.

(عبدالرحمن سیوطی، الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور)

گفت و گو کنید

گاهی برخی پزشکان برخلاف هنجارهای پذیرفته شده عمل می‌کنند. برخی کجروی‌های پزشکی را نام ببرید و راه‌ها و شیوه‌های پیشگیری و کنترل آن را بیان کنید.

هویت اجتماعی چگونه تغییر می‌کند؟

آموختید که **هویت اجتماعی** یک فرد ممکن است در طول زندگی او تغییر کند. کسب هویت‌های اجتماعی جدید، با تغییراتی در **موقعیت اجتماعی افراد** همراه است؛ یعنی جایگاه فرد در جامعه یا یک **گروه اجتماعی** را تغییر می‌دهد. به نظر شما، این تغییرات موقعیتی چه انواعی می‌تواند داشته باشد؟

جاخالی

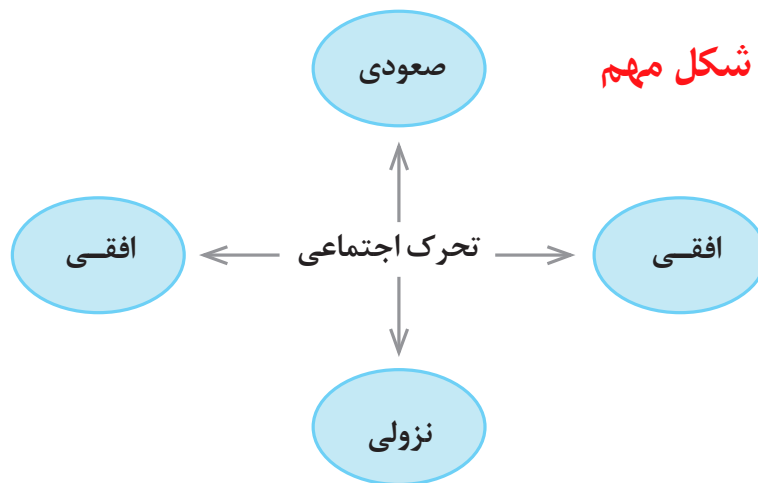
افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی **انتسابی** خود را به صورت **انفعالی** (خودشان در آن نقشی ندارند) در محیط خانواده و... می‌پذیرند و به تدریج با **فعالیت‌هایشان** هویت **اکتسابی** خود را به دست می‌آورند و متناسب با هویت اجتماعی جدیدشان از **موقعیت اجتماعی** جدیدی برخوردار می‌شوند.

تعریف تحرک اجتماعی

به جابه‌جایی افراد از یک **موقعیت اجتماعی** به **موقعیت اجتماعی** دیگر «**تحرک اجتماعی**»

می‌گویند. **انواع تحرک اجتماعی را نام ببرید.**

تحرک اجتماعی انواعی دارد: **صعودی**، **نزولی** و **افقی**.

تحرك اجتماعي صعودي و نزولي را با ذكر مثال توضيح دهيد. دی ۹۸ مثال برای تحرك اجتماعي صعودي

کارمند یک اداره وقتی مدیر بخشی از آن اداره می شود یا مدیر یک بخش هنگامی که مدیر کل می شود، تحرك اجتماعي صعودي پيدا کرده است.

مثال برای تحرك اجتماعي نزولي
مدیر اداره وقتی از مدیریت عزل می شود و به صورت یک کارمند عادی به کار خود ادامه

می دهد، تحرك اجتماعي نزولي پيدا کرده است.
مثال برای تحرك اجتماعي افقي
اگر شخصی شغل خود را تغییر دهد اما شغل جدید، موقعیت اجتماعي او را تغییر ندهد،

تحرك اجتماعي افقي دارد؛ مانند کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می شود. آیا می توانید برای هر یک از انواع تحرك اجتماعي مثال های دیگری بزنید؟

در همه کشورها رتبه بندی مشاغل وجود دارد، ولی این رتبه بندی در همه جا یکسان نیست. برخی مشاغل در بعضی کشورها اهمیت بیشتری دارند و در بعضی از کشورها کم اهمیت ترند.

علاوه بر این، باید به یاد داشته باشیم که موقعیت اجتماعي افراد صرفاً تابع مشاغل آنها نیست بلکه به عوامل دیگری مانند علم، ایمان، تقوا، هنر، مهارت و احترام نیز بستگی دارد. آیا می توانید به ملاک های دیگری اشاره کنید؟

تفاوت تحرك اجتماعي درون یک نسل و درون دو نسل چیست؟
تحرك اجتماعي گاه درون یک نسل؛ یعنی برای یک فرد در طول زندگی خودش و گاه در دو نسل؛ یعنی برای یک فرد نسبت به والدینش اتفاق می افتد.

دی ۹۹

شهریور ۹۹

دی ۹۷
خرداد ۹۹

دی ۹۸

بخوانیم و بدانیم

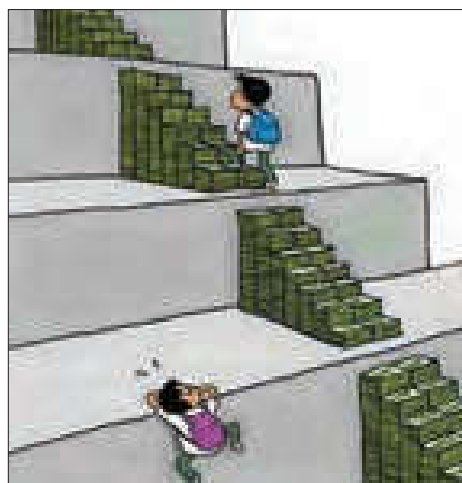
گروه های شغلی یا حرفه ای، همواره یکی از گروه های اجتماعي مهم بوده اند. اعضای هر حرفه برای خود نوعی منشور اخلاقي داشته اند که دستورالعمل زندگی اعضای آن حرفه را نشان می دهد. در ایران «فتوت نامه ها» نوعی از این منشورهای شغلی بود. فتوت نامه عبارت بود از دستورالعمل هایی که اهل هر حرفه برای خود داشتند و به استناد آن، هم روابط میان اعضای

حرفه و هم روابط میان حرفه و جامعه را تعیین می‌کردند. از جمله آنها «فتوت‌نامه بنایان» بود که برخی از عبارت‌های آن به این شرح است:

اگر پرسند که چند اصل است، بنایی را، بگو که پنج اصل است. اول با طهارت بودن، دویم بر جاده راستی بودن، سیم با حیا بودن و نظر از غیر برداشتن، چهارم کم سخن گفتن، پنجم به ادب بودن نزد بزرگان.

اگر پرسند که چند حکم باشد بنایی را، بگو که ده حکم است. از علم دین باخبر باشد، باسقاوت و خیر باشد، در کار خود استاد باشد و آنچه را که انجام دهد، چنان باشد که از برای خود نماید، با همه کس به خلق نیکو پیش آید، تنگ حوصله نباشد، فقیر دوست باشد و... .

برای آشنایی بیشتر با منشورهای شغلی، می‌توانید منشور اخلاقی پزشکان، معلمان و ... را مطالعه کنید.

■ این کارگران کارخانه آجرپزی در ایالت بیهار هند در کاست نجس‌ها به دنیا آمده‌اند. وظایف معین و مشخصی توسط جامعه بردوش آنها گذاشته

می‌شود بی آنکه از فرصت‌های تحرکی که نظام‌های طبقاتی به افراد می‌دهند، برخوردار باشند.

توضیح دهید و مثال بزنید که فرصت‌های پیش‌روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید در جوامع مختلف یکسان نیست. دی ۹۹

آیا فرصت‌های پیش‌روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید در جوامع مختلف یکسان است؟ توضیح دهید. شهریور ۹۹

به نظر شما، آیا اعضای یک جامعه می‌توانند هر نوع هویت اجتماعی را کسب کنند؟

فرصت‌های پیش‌روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید در جوامع مختلف،

یکسان نیست. هر جامعه‌ای به تناسب عقاید و ارزش‌های خود، برخی تحرک‌های اجتماعی و

تغییرات هویتی را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کند؛ برخی هویت‌ها را می‌پذیرد و برخی دیگر را

نمی‌پذیرد. آیا می‌توانید مواردی را مثال بزنید؟

آیا همه جوامع فرصت‌های یکسانی برای تحرک اجتماعی در اختیار افراد قرار می‌دهند؟ دی ۹۸

■ طرفداران تبعیض نژادی در قرن بیستم با اعلام اینکه «ما با سیاهان به یک مدرسه نخواهیم رفت» خواستار جدایی نژادی در مدارس شدند.

■ قانون ممنوعیت استفاده از حجاب در مدارس فرانسه، فرصت تحصیل و اشتغال را از زنان مسلمان باحجاب سلب می‌کند و مغایر شعار معروف انقلاب فرانسه «آزادی، برابری و برادری» است.

۹۹ خرداد مثلاً جامعه‌ای که براساس ارزش‌های نژادی شکل می‌گیرد، صرفاً برای یک نژاد خاص امکان **جاخالی** تحرک اجتماعی سعودی را فراهم می‌آورد.

جامعه‌ای که به ارزش‌های اقتصادی اهمیت و اولویت می‌دهد، تحرک اجتماعی سعودی را فقط برای کسانی که ثروت دارند، ممکن می‌سازد.

یک جامعه غیردینی، به هویت دینی و معنوی افراد اجازه بروز و ظهور اجتماعی نمی‌دهد. برای نمونه، می‌توان به جلوگیری از تحصیل دختران باحجاب در برخی جوامع غربی اشاره کرد. در یک جامعه دینی و معنوی نیز هویت‌هایی که ابعاد متعالی و الهی وجود انسان را نادیده بگیرند، به رسمیت شناخته نمی‌شوند.

بخوانیم و بدانیم

در جامعه سرمایه‌داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند. به همین دلیل، امروزه شغل اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است.

در اسلام برخی مشاغل مانند رباخواری و... حرام‌اند و انسان مسلمان نباید به آنها نزدیک شود. برخی مشاغل نیز با اینکه حرام نیستند، ولی از مسلمانان خواسته شده آنها را نپذیرند. این مشاغل مکروه‌اند مانند دلّالی. در مقابل، این جهان بعضی مشاغل و حرفه‌ها را تشویق و افراد را برای اشتغال به آنها ترغیب می‌کند. این دسته مشاغل مستحب‌اند؛ مانند زراعت.

انسان باید مراقب عواملی باشد که در تربیت و هویت‌یابی او مؤثرند. شغل فرد، یکی از عوامل تأثیرگذار است. اساس منع و ترغیب اسلام نسبت به مشاغل و حرفه‌ها، آثار مخرب یا سازنده

اساس منع و ترغیب اسلام نسبت به مشاغل و حرفه‌ها چیست؟

چرا اسلام برخی مشاغل را تحسین می کند و برخی را مذمت می کند؟

این حرفه‌ها بر تربیت و هویت انسان‌هاست. اسلام، برخی شغل‌ها را تحسین می کند؛ زیرا انسان‌سازند و برخی حرفه‌ها را مذمت می کند؛ زیرا مخرب انسان‌اند. اسلام، تربیت انسان‌های متعالی را هدف آفرینش می داند و برای تحقق آن، مراقبت‌های ویژه‌ای را اعمال می کند.

گفت و گو کنید

تغییرات هویتی تا چه زمانی مورد تأیید و تشویق جامعه قرار می گیرند و از چه زمانی با مخالفت جامعه و مجازات‌های اجتماعی روبه‌رو می شوند؟

درس هفتم **تحولات هویتی جامعه**

تحولات هویتی جامعه چگونه است؟

خرداد 93 هویت اجتماعی افراد محصول **عضویت گروهی** آنهاست؛ برای مثال شهری، روستایی و عشایری بودن ما، نتیجهٔ عضویت ما در یک شهر، روستا یا ایل است. هر جامعه‌ای هم هویت خاصی دارد که از آن با عنوان هویت فرهنگی آن جامعه یاد می‌شود. هویت فرهنگی جامعه چه تفاوتی با هویت اجتماعی افراد دارد؟ هویت فرهنگی جامعه چگونه متحول می‌شود؟

هویت اجتماعی افراد محصول عضویت اجتماعی و گروهی آنها است. **ص** سوم نهایی، خرداد 99

هویت فرهنگی هر جامعه بر اساس کدام عناصر شکل می گیرد؟ دی 95 و شهریور 97

هویت فرهنگی هر جامعه بر اساس عقاید و ارزش های اجتماعی آن شکل می گیرد؛ یعنی، هرگاه اعضای یک جامعه، عقاید و ارزش هایی را بپذیرند و به رسمیت بشناسند، هویت فرهنگی آن جامعه پدید می آید.

خرداد 97

خرداد 99 و دی 94

هویت فرهنگی جامعه، گسترده تر از هویت اجتماعی افراد است. هویت اجتماعی افراد در

شهریور 95

بر تو هویت فرهنگی جامعه و متناسب با آن شکل می گیرد. هویت فرهنگی جامعه، فرصت

شکل گیری هویت های اجتماعی متناسب با خود را پدید می آورد و در برابر انواع هویت های

اجتماعی که با عقاید و ارزش های آن ناسازگار باشند، مقاومت می کند.

هویت فرهنگی تا چه زمانی دوام می آورد؟ و چه زمانی با چالش مواجه میشود؟ شهریور 99
هویت فرهنگی جامعه تا زمانی دوام می آورد که عقاید و ارزش های مربوط به آن مورد پذیرش

اعضای جامعه و برای آنها مهم باشد. هرگاه عقاید و ارزش ها، اهمیت و اعتبار خود را نزد اعضای

یک جامعه از دست بدهند، تداوم هویت فرهنگی آن جامعه با چالش هایی مواجه می شود.

آموختید که افراد می توانند هویت اجتماعی خود را تغییر دهند. تا زمانی که تغییرات هویتی

افراد در چارچوب عقاید و ارزش های اجتماعی پذیرفته شده در جامعه اتفاق بیفتد و با هویت

فرهنگی جامعه سازگار باشد، مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می گیرد؛ برای مثال، فردی

که با تلاش و پشتکار، موقعیت اجتماعی خود و دیگران را ارتقا می بخشد از طرف جامعه،

تأیید و تشویق می شود. اما همیشه این گونه نیست. گاهی تغییرات هویتی افراد مطابق عقاید

و ارزش های جامعه نیست و شیوه هایی از زندگی را به دنبال می آورد که با عقاید و ارزش های

جامعه ناسازگار است. این وضعیت اضطراب و نگرانی های اجتماعی فراوانی به دنبال دارد. اگر

این وضعیت یعنی شیوه ناسازگار با عقاید و ارزش های جهان اجتماعی ادامه پیدا کند، عقاید

و ارزش هایی که هویت فرهنگی جامعه را می سازند، مورد تردید قرار می گیرند و ثبات خود

را در زندگی مردم از دست می دهند. در نتیجه تداوم چنین وضعیتی، جامعه دیگر نمی تواند

از عقاید و ارزش هایش دفاع کند و آنها را حفظ نماید. در این صورت، راه برای تحول هویت

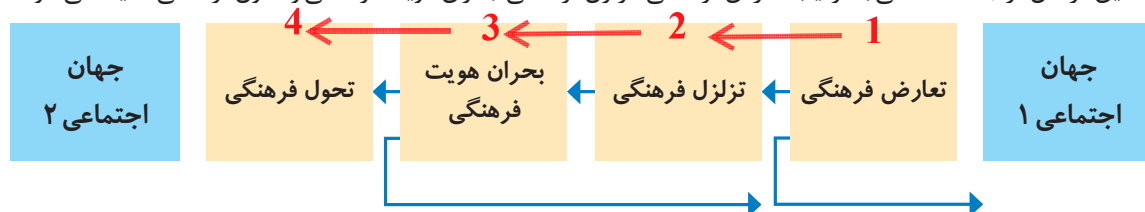
فرهنگی جامعه باز می شود و جامعه به جامعه ای دیگر تبدیل می گردد، در این صورت هویت

آن متحول می شود.^۱

به نظر شما، تحول فرهنگی مثبت است یا منفی؟ آیا راهی برای ارزیابی تحولات فرهنگی وجود

دارد؟

۱- این مراحل در جامعه شناسی به ترتیب تعارض فرهنگی، تزلزل فرهنگی، بحران هویت فرهنگی و تحول فرهنگی نامیده می شوند.

بحران هویت می تواند به دگرگونی و تحول هویت فرهنگی منجر شود. (ص) دی و شهریور 96

تزلزل فرهنگی، مقدم بر تعارض فرهنگی رخ می دهد. غ

بحران هویت می تواند به دگرگونی و تحولات فرهنگی منجر شود. ص

در چه صورت تحولات فرهنگی منفی خواهد بود؟ با مثال شهریور 91 و خرداد 99 و شهریور 99

در چه صورت تحولات فرهنگی مثبت خواهد بود؟ با مثال شهریور 93

تحولات فرهنگی می توانند مثبت یا منفی باشند. اگر فرهنگی که دچار تحول می شود، فرهنگی باطل باشد و جهت تغییرات به سوی فرهنگ حق باشد، تحول فرهنگی مثبت است، اما اگر فرهنگی که اعتبار اجتماعی خود را از دست می دهد، فرهنگ حق باشد و جهت تغییرات به

سوی فرهنگ باطل باشد، تحول فرهنگی منفی است. تحول جامعه جاهلی به جامعه نبوی، خرداد 97 تحول فرهنگی مثبت و تحول جامعه نبوی به جامعه اموی، تحول فرهنگی منفی است. دی 95

آیا می دانید چرا این تحولات رخ می دهند و علل بروز آنها چیست؟

شهریور 98 علل تحولات فرهنگی به دو دسته درونی و بیرونی تقسیم می شوند.

علل درونی تحولات فرهنگی را بنویسید. خرداد 99

1 علل درونی یا به ابداعات و نوآوری های مثبت و منفی افراد جامعه مربوط می شود، یا به کاستی ها و بن بست های موجود در فرهنگ جامعه باز می گردد. برای مثال، اگر فرهنگ یک جامعه توان پاسخ گویی به نیازهای طبیعی و جسمی یا فطری و معنوی انسان ها را نداشته باشد، آن جامعه نشاط زندگی را از دست می دهد و گرفتار یأس و ناامیدی می شود. این کاستی ها و بن بست ها، متفکران و مصلحان اجتماعی را به بازاندیشی در فرهنگ جامعه و بنیان های عقیدتی و ارزشی آن فرا می خواند و زمینه را برای تحولات فرهنگی فراهم می کند.

علل تحولات فرهنگی را نام ببرید و توضیح دهید

■ برخی فرهنگ ها، نیازهای جسمی انسان را نادیده می گیرند.

2 علت بیرونی تحولات فرهنگی، روبه رو شدن و ارتباط جوامع با یکدیگر است، اما آیا هر ارتباطی میان جوامع به تحول فرهنگی منجر می شود؟

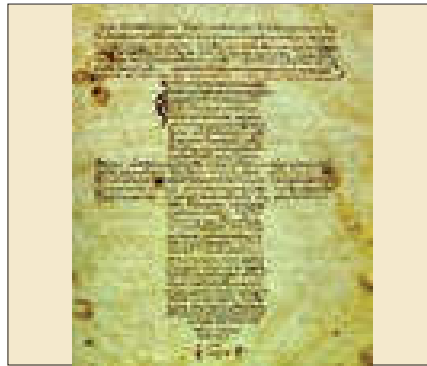
ارتباط جوامع مختلف با یکدیگر متداول و پذیرفته است. این ارتباط می تواند شکل های مختلفی داشته باشد. گاهی روابط در محدوده نمادها، هنجارها و سبک های زندگی و گاهی در سطح عقاید و ارزش های اجتماعی است. گاهی ارتباط میان جوامع، زمینه گسترش و پیشرفت یک جامعه را فراهم می آورد و گاهی به تحولات فرهنگی منجر می شود. به نظر شما، چه شکلی از ارتباط میان جوامع، تحولات فرهنگی را به دنبال می آورد؟

اگر یک جامعه با حفظ عقاید و ارزش های خود با جوامع دیگر ارتباط برقرار کند و در محدوده هنجارها و سبک های زندگی، عناصری را از جوامع دیگر بگیرد و در صورت لزوم تغییرات لازم را در آنها پدید آورد، زمینه گسترش و پیشرفت خود را فراهم می آورد. جوامع اسلامی

چه فرهنگی زمینه ی گسترش و پیشرفت خود را فراهم می آورد؟
آیا هر نوع ارتباطات فرهنگی، باعث گسترش و توسعه ی فرهنگ می شود؟

برخورد اسلام در مواجهه با عناصر فرهنگ یونان و روم چگونه بود؟ خرداد 91

در سده های نخستین رویارویی با جوامع دیگر، با حفظ هویت فرهنگی خود به تعامل با آنها پرداختند و به همین سبب، عناصر سازگار با هویت فرهنگی خود را از آنها گرفتند و در موارد مورد نیاز به بازسازی آن عناصر فرهنگی پرداختند. مثلاً به دلیل اهمیت عقل و عقلانیت در اسلام، جوامع اسلامی در مواجهه با امپراتوری های یونان و روم، عناصر عقلی فرهنگ آنها را اخذ کردند. به تناسب فرهنگ توحیدی خود، در این دانش ها دخل و تصرف نمودند اما عناصر مشترکانه این دو فرهنگ را نپذیرفتند؛ مثلاً آثار فلسفی، پزشکی، ریاضی و نجوم آنها را ترجمه کردند ولی آثار تاریخی، ادبی، افسانه ها و اسطوره های آن را رها کردند.

■ الهه های یونانی، زئوس، آتنا و... در یک اثر نقاشی که داستان تولد آتنا، خدای نگهبان آتن را روایت می کند.

■ متن سوگندنامه بقراط، پزشک یونانی که دانش آموختگان رشته پزشکی، متعهد می شوند به آن وفادار باشند.

دی 98 اگر جامعه ای در تعامل با جوامع دیگر بر عقاید و ارزش های خود یافشاری نکند و به مرور

زمان، به عقاید و ارزش های خود پشت کند، دچار تحول فرهنگی می شود.

اگر این جامعه در مسیر تحول فرهنگی، عقاید و ارزش های جامعه دیگر را بپذیرد، به آن جامعه ملحق می شود، مانند مصر باستان و ایران باستان که در ارتباط با جوامع اسلامی، عقاید و ارزش های اسلامی را قبول کردند و به جوامع اسلامی ملحق شدند.

■ مدرسه قرابین در شهر فاس کشور مراکش در شمال قاره آفریقا؛ قدیمی ترین دانشگاه جهان که مدرک دانشگاهی اعطا می کرده است. گفته می شود که ابن عربی و ابن خلدون از این دانشگاه فارغ التحصیل شده اند.

■ نماز عید قربان در جزیره یوگیا کارتای اندونزی در جنوب شرق آسیا؛ مسلمانان جنوب شرق آسیا از طریق بازرگانان مسلمان با فرهنگ اسلامی آشنا شدند.

جوامع غربی پس از رویارویی با جوامع اسلامی طی جنگ های صلیبی، چه تحولات هویتی پیدا کردند؟ شهریور 96

اما ممکن است یک جامعه در مواجهه با جامعه دیگر، ضمن پذیرش بخش‌هایی از فرهنگ آن جامعه هویت جدیدی به دست آورد؛ بدون اینکه عقاید و ارزش‌های جامعه مقابل را بپذیرد و به آن ملحق شود، مانند جوامع غربی که پس از رویارویی با جوامع اسلامی طی جنگ‌های صلیبی، بدون اینکه به جامعه و فرهنگ اسلام بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کردند و از غرب مسیحی قرون وسطا به غرب سکولار قرون جدید تبدیل شدند و هویت جدیدی پیدا کردند.

■ جمهوری خواهان لائیک فرانسوی در سال ۵۰۹۱ م قانونی را به تصویب مجلس ملی فرانسه رساندند که براساس آن دین از آخرین عرصه‌های حضور اجتماعی خود حذف شد.

پیامدهای خودباختگی فرهنگی را بنویسید. خرداد 99

خودباختگی فرهنگی را تعریف کنید

در تعامل و دادوستد فرهنگی، اعضای جوامع باید به‌طور فعال و خلاق و با توجه به نیازها و مسائل خود با یکدیگر روبه‌رو شود. اما اگر اعضای آن، مبهوت و مقهور فرهنگ دیگر شوند و در نتیجه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی آن جامعه از دست بدهند، جامعه آنها دچار «خودباختگی فرهنگی» می‌شود و (د۱ این صورت، عناصر فرهنگی جامعه دیگر را بدون تحقیق و گزینش می‌پذیرد) 2 چنین جامعه‌ای به روش تقلیدی عمل می‌کند و 3 ارتباطش را با تاریخ و فرهنگ خود از دست می‌دهد 4 بنابراین، نه می‌تواند فرهنگ خود را تداوم ببخشد یا گسترش دهد 4 و نه قادر است به جامعه دیگری که شیفته و مبهوت آن شده است، ملحق شود؛ از اینجا رانده و از آنجا مانده. جامعه ای اشاره دارد؟ جامعه خود باخته عبارت از اینجا رانده و از آنجا مانده، به چه

2

1

بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب، مبهوت و مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی غرب شدند و به همین سبب، دچار خودباختگی فرهنگی گشتند. **غرب زدگی را تعریف کنید** خودباختگی جوامع غیرغربی در برابر جهان غرب را «غرب زدگی» می‌نامند.

- اقدامات **آتاتورک** در ترکیه: کشف حجاب، تغییر خط عربی به لاتین،
- 3 تبدیل مسجد ایاصوفیا به موزه، لغو تقویم هجری، بخش اذان به زبان ترکی،
- 6 انتشار اسکناس با نماد بان ترکیسم و ...
- 5

* دو نوع متفاوت از خود بیگانگی را نام ببرید. دی و خرداد 93 از خود بیگانگی فطری - از خود بیگانگی تاریخی

از خود بیگانگی فرهنگی چیست؟

معلمی برای اینکه دانش آموزان را به مطالعه جغرافیا تشویق کند، می گفت: «اگر می خواهید گم نشوید، جغرافی بخوانید!» این عبارت کاملاً درست است؛ ولی انسان صرفاً موجودی مکان مند نیست که مکان را گم کند یا در مکان گم شود. انسان موجودی زمانمند هم هست و ممکن است زمان را گم کند. برای اینکه زمان را گم نکند، باید تاریخ را بشناسد. انسان بُعد اجتماعی و فرهنگی هم دارد و باید جامعه و فرهنگ را هم به خوبی بشناسد تا آنها را گم نکند یا در آنها گم نشود. مهم تر آنکه انسان ممکن است خودش را گم کند. راستی، ما خود را چگونه بیابیم؟ به تعبیر امام علی علیه السلام: «خدا رحمت کند کسی را که بداند از کجا آمده، کجاست و به کجا می رود».

همه این حالت های گم شدگی، نه تنها برای افراد، بلکه برای گروه ها، ملت ها، امت ها و جوامع نیز ممکن است. جوامع چگونه از خود بیگانه می شوند؟

در زبان فارسی «بیگانه» در مقابل «خودی» به کار می رود، اما در مواردی ممکن است انسان با خودش بیگانه شود؛ به این وضعیت از خودبیگانگی می گویند. نه تنها افراد، بلکه جوامع نیز ممکن است دچار از خودبیگانگی شوند که به آن «از خودبیگانگی فرهنگی» گفته می شود؛ به دلیل آنکه هویت جوامع را فرهنگ آنها تعیین می کند. از خودبیگانگی فرهنگی چه انواعی دارد؟ از خودبیگانگی فرهنگی دو معنای متفاوت دارد.

● اگر یک جامعه، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار «از خودبیگانگی تاریخی» شده **دی 90** است. جامعه خودباخته ای که در مواجهه با جامعه دیگر، هویت فرهنگی خود را از یاد می برد، به این معنای از خودبیگانگی گرفتار شده است.

● اگر عقاید و ارزش های یک جامعه مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود، **خرداد 97** آن جامعه دچار «از خودبیگانگی حقیقی (فطری)» شده است.^۱

فرهنگ هایی که براساس فطرت انسان شکل نگرفته اند و از عقاید و ارزش های حق برخوردار نیستند، مانع آن می شوند که انسان ها به شناخت صحیح از عالم و آدم برسند. در جوامعی که چنین فرهنگی دارند، انسان ها از حقیقت خود و هستی دور می مانند. تصویری که این فرهنگ ها از انسان ارائه می دهند، نه خود حقیقت بلکه سرابی از حقیقت است؛ به همین سبب، آدمی در چنین جامعه ای حتی اگر از رفاه مادی برخوردار باشد، به آرامش نمی رسد بلکه به اضطراب و

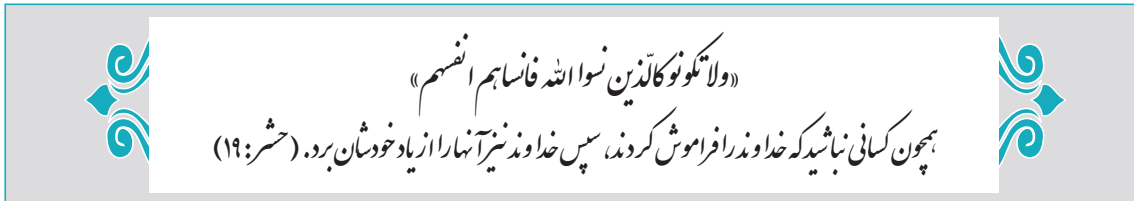
از دیدگاه قرآن، کدام فرهنگ ها انسان را از حقیقت خود بیگانه می گرداند؟

۱- در صورتی که اعضای یک جامعه، واقعیت ها و آرمان های جامعه خود را فراموش نکنند و به آن احساس تعلق داشته باشند، آن جامعه دارای «هویت تاریخی» است و اگر واقعیت ها و آرمان های آن جامعه مطابق حق باشند، دارای «هویت حقیقی و فطری» است.

فطرت، مجموعه بینش ها و گرایش هایی چون حقیقت جویی، فضیلت خواهی، زیبایی دوستی، خلافت، عشق و پرستش در آفرینش انسان است که او را از سایر موجودات متمایز می کند. خداوند انسان را بر فطرت خویش آفریده است. فطرت آدمی و شکوفایی آن شدت و ضعف می پذیرد و امکان انحراف از آن نیز وجود دارد، ولی به طور کامل سرکوب و نابود نمی گردد.

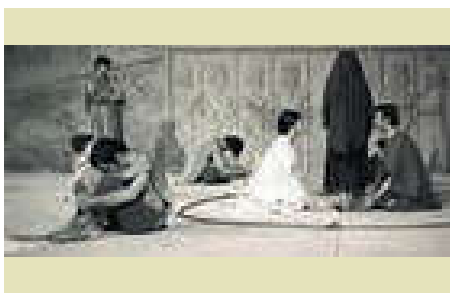
از دیدگاه قرآن، انسان چه هنگامی می تواند حقیقت خود و جهان را بشناسد؟

تشویش گرفتار می شود و در نهایت، سر به عصیان و طغیان برمی دارد. از نظر قرآن کریم، انسان هنگامی می تواند حقیقت خود و جهان را بشناسد که به انسان و جهان نگاهی توحیدی داشته باشد. فراموش کردن خداوند سبب می شود که انسان خود را نیز فراموش کند.

بر اساس این نگاه، تنها فرهنگ توحیدی است که درهای آسمان و زمین را به روی انسان می گشاید و او را با حقیقت خود و جهان هستی آشنا می کند. فرهنگ اساطیری و فرهنگ

دنیوی آدمی را نه تنها از حقیقت جهان بلکه از حقیقت خود نیز بیگانه می کند.

■ جشن هنر شیراز، مراسمی خارج از معیارهای اخلاقی بود که از سال ۱۳۴۶ در شیراز و به ریاست فرح پهلوی برگزار می شد و یکی از نشانه های ابتذال رژیم پهلوی و ترویج سیاست های غرب گرایانه بود. سفیر وقت انگلستان در ایران در خاطرات خود آورده است که به شاه گفتم اگر چنین نمایشی در شهر منجستر اجرا می شد، کارگردانان و هنرپیشگان جان سالم به در نمی بردند. شاه مدتی خندید و چیزی نگفت. (خاطرات دو سفیر، ویلیام سولیوان و سر آنتونی پارسونز)

■ در تاریخ ۲۵ اسفند ۱۳۵۴ خورشیدی، با تصویب مجلس شورای ملی و مجلس سنا، گاه شماری شاهنشاهی، تقویم رسمی کشور شد. در این مصوبه مبدأ تقویم خورشیدی از هجرت پیامبر اسلام به تاریخ تقریبی تاج گذاری کوروش تغییر یافت.

هم اندیشی کنید

از خودبیگانگی حقیقی و تاریخی چه ارتباطی با هم دارند؟ آیا اگر جامعه ای به یکی از معانی از خودبیگانگی دچار شود، ناگزیر به دیگری هم مبتلا می شود؟ یا ممکن است جامعه ای در یک معنا از خود بیگانه نباشد ولی در معنای دیگر از خود بیگانه باشد؟

مفاهیم اساسی

غرب‌زدگی،

جدول زیر را کامل کنید شهریور 99

علل تحولات فرهنگی

خلاصه کنید

– برخی جوامع اسلامی به از خود بیگانگی تاریخی دچار هستند در مقابل جوامع غربی از خود بیگانگی فطری دارند.

جواب در صفحه 52

آنچه از این درس آموختیم

شهریور 99

هر یک از تعاریف ستون اول به کدام یک از مفاهیم ستون دوم مربوط است؟

1 از خود بیگانگی فرهنگی

الف- جامعه خودباخته ای که در مواجهه با جامعه دیگر، هویت فرهنگی خود را از یاد می برد

2 از خودبیگانگی فطری

ب- فرهنگ هایی که مانع شناخت انسان از عالم و آدم می شوند

3 از خود بیگانگی

ج- جامعه ای که اعضای آن در گزینش عناصر فرهنگی جامعه دیگر، حالت فعال و خلاق خود را از دست داده اند

4 خودباختگی فرهنگی

5 از خود بیگانگی تاریخی

د- بیگانه شدن انسان از خود

د- 3

ج- 4

ب- 2

الف - 5 پاسخ ها

درس هشتم بعد فرهنگی هویت ایران

هویت ایرانی در گذر زمان چه تحولاتی به خود دیده است؟

افراد معمولاً خود را با ویژگی‌هایی مانند نام، سن، شغل، ثروت، قدرت، تبار خانوادگی، مهارت‌ها، علائق، هنرها، دانش، خلق، ایمان و اعتقاد می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند. گروه‌ها، اقوام، ملت‌ها و امت‌ها نیز خود را با ویژگی‌هایی همچون سرزمین، جمعیت، اقتصاد، سیاست، تاریخ، فرهنگ و... می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند. ایران و ایرانی با چه ویژگی‌هایی شناخته می‌شوند؟ اسلام چه تأثیری در هویت ایرانی داشته است؟

جهان سر به سر زیر دست من است ندادند شیر ژبان را به کس به نیکی ندارند از بد هراس کنام پلنگان و شیران شود بدین بوم و بر زنده یک تن مباد جهان بر بداندیش، تنگ آوریم از آن به که کشور به دشمن دهیم چه نیکوتر از مرگ در کارزار	ندانی چو ایران نشست من است هنر نزد ایرانیان است و بس همه یکدلانند یزدان‌شناس دریغ است ایران که ویران شود چو ایران نباشد تن من مباد همه روی یکسر به جنگ آوریم اگر سر به سر تن به کشتن دهیم اگر گشت خواهد تو را روزگار
--	---

فردوسی در این ابیات چه تصویری از هویت ایرانی ارائه می‌کند؟ (فردوسی)

هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام، چگونه بوده است؟ سوم نهایی خرداد 99

پیش از اسلام، اقوام مختلف ایرانی چگونه هویت فرهنگی واحدی پیدا کردند؟ خرداد 97

خرداد 91
دی 95
خرداد 99

ایران سرزمینی است که بیش از هفت هزار سال قدمت دارد. در این سرزمین، همواره اقوام

مختلفی زندگی کرده‌اند. هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام، هویتی توحیدی، دینی و در مواردی

آمیخته با اساطیر بود. روایتی از این هویت را در شاهنامه فردوسی می‌توان دید.

پیش از اسلام، اقوام مختلف ایرانی با آنکه هویت‌های قومی متفاوتی داشتند، در عقاید و ارزش‌های

زرتشتی، که با باورهای اساطیری در آمیخته بود، مشترک بودند و بر این اساس، هویت فرهنگی

واحدی پیدا کرده بودند. **هویت فرهنگی ایرانیان پس از آشنایی با اسلام و پذیرفتن آن چه تغییری پیدا کرد؟ خرداد 98**

ایرانیان پس از آشنایی با اسلام، عناصر مشترکانه و اساطیری خود را کنار گذاشتند، به تفسیر

توحیدی از هویت خویش دست یافتند و با پذیرش عقاید و ارزش‌های اسلامی، ایران به جهان

اسلام ملحق گردید و هویت ایرانی بخشی از هویت جهان اسلام شد.

فارسی دری از دیرباز به عنوان زبان سیاسی دربار ایران، زبان رسمی مشترک اقوام مختلفی بود

که در سرزمین پهناور ایران زندگی می‌کردند. این زبان به دلیل مشارکت فعال ایرانیان در حیات

فکری جهان اسلام، از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی فراتر رفت و به عنوان زبان دوم

جهان اسلام نیز مرزهای امپراتوری‌های گورکانی و عثمانی را در نوردید و در مناطق مختلف

جهان اسلام، از هندوستان و تبت تا آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان، گسترش یافت. فردوسی،

مولوی، سعدی، حافظ و دیگر حکیمان و شاعران ایرانی خدمات بی‌نظیری انجام دادند که موجب

گسترش زبان فارسی در جهان اسلام شد. ایرانیان مسلمان معارف و هنرهای تولید کردند که

مسلمانان برای دستیابی به آنها نیازمند آموختن زبان فارسی بودند.

چرا "فارسی دری" در مناطق مختلف جهان اسلام گسترش یافت و به عنوان زبان دوم جهان اسلام مطرح شد؟ خرداد 96

زبان فارسی چگونه توانست به زبان دوم جهان اسلام تبدیل شود؟ شهریور 99

ما باید برای رواج زبان فارسی در دنیا و گسترش جغرافیایی آن تلاش کنیم تا این زبان در موضع قدرت قرار بگیرد

و بتواند بخش عظیمی از مدنیت گذشته عالم را که با خود به همراه دارد، به دنیا ارائه دهد.

ملت ما باید به جایی برسد که دانش پژوهان عالم برای اینکه به قله‌های علم دست پیدا کنند، مجبور باشند زبان فارسی

یاد بگیرند. برای پنجاه سال آینده برنامه ریزی کنید و هدف را این قرار دهید که کشور شما یکی از مراجع عمده و درجه

اول علمی دنیا بشود؛ به طوری که اگر کسی خواست با تازه‌های دانش آشنا شود، مجبور باشد زبان ملی شما را یاد بگیرد.

روایتی از هویت ایرانی، بعد از ظهور اسلام را در شاهنامه می‌توان دید. **غلط**

روایتی از هویت ایرانی، قبل از ظهور اسلام را در شاهنامه می‌توان دید. **صحیح**

جوامع اسلامی از جمله ایران، با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف مواجه شده اند؛ جهان اسلام چگونه با این هجمه ها مقابله کرد؟ (ذکر دو مورد) شهریور 99

جوامع اسلامی، از جمله ایران، در طول تاریخ اسلامی خود با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف مواجه شده‌اند. جهان اسلام چگونه با این هجمه‌ها مقابله کرد؟ (مسلمانان در سده‌های مختلف، یا مانند آنچه در جنگ‌های صلیبی گذشت، مهاجمان را دفع کردند و یا مانند آنچه در **حمله مغول رخ داد، مهاجمان را درون فرهنگ خود جذب و هضم کردند**) اما **مواجهه فرهنگ جدید غرب با جوامع و فرهنگ اسلامی تجربه جدیدی است که هنوز به پایان خود نرسیده است.**

دی 93

■ به دستور غازان خوان شهادتین (لا اله الا الله، محمدرسول الله) بر دوسوی سکه‌ها ضرب شد.

■ غازان خوان در حال قرائت قرآن، او هفتمین ایلخان از سلسله ایلخانیان ایران بود که به اسلام روی آورد و اسلام را دین رسمی اعلام کرد.

بخوانیم و بدانیم

مسائل مشترک اسلام و ایران هم برای اسلام افتخار آمیز است هم برای ایران. دین اسلام به حکم محتوای غنی خود ملتی باهوش و متمدن و صاحب فرهنگ را شیفته خود ساخته است و ملت ایران به حکم روح حقیقت خواه، بی تعصب و فرهنگ دوست خود، بیش از هر ملت دیگری در برابر حقیقت خضوع کرده و در راهش فداکاری نموده است. تمدن ایران قبل از اسلام یکی از پایه‌های تمدن اسلامی است. اسلام به تمدن ایران، حیاتی تازه بخشید و تمدن ایران جانی تازه و شکلی تازه گرفت. اسلام توحید را در متعالی ترین شکلش به ایرانی و غیرایرانی آموخت. اصل توحید را پایه اصلی قرار داد که علاوه بر مبنای فلسفی خود، محرک و مشوق فکر و اندیشه است. ایرانی در دوره اسلامی نبوغ فکری و علمی خود را در اعلی درجه نشان داد. ایرانیان در تولید علم و فرهنگ در تمدن اسلامی در رشته‌های قرائت و تفسیر، حدیث و روایت، فقه و فقهات، کلام، فلسفه و حکمت، عرفان و تصوف، ذوق، احساس، هنر و فن از سرآمدان مسلمانان بودند. ایرانیان در نشر و تبلیغ، در سربازی و فداکاری برای اسلام خدمات بسیار شایانی کرده‌اند؛ خدماتی از روی صمیمیت، اخلاص و ایمان. ایرانیان شریعت اسلام را به کشمیر، هند، چین، جنوب شرق آسیا، آفریقای شرقی و مغرب و شمال آفریقا و از آنجا تا اندلس بردند. ایرانیان چندین برابر جمعیت خود، مردم سایر جوامع را مسلمان کرده‌اند. زبان فارسی بیش از هر چیز دیگری در خدمت اسلام بوده و این خدمات چهارده قرن دوام داشته است. (خدمات متقابل اسلام و ایران، شهید مرتضی مطهری)

تصویری که مستشرقان از هویت جامعه اسلامی القا می کردند، چگونه بود؟ شهریور 95

مُستشرقان چه تصویری از جوامع اسلامی ارائه کردند؟ خرداد 98

چه عاملی امت اسلامی را به اقوام مختلف نظیر ترک، عرب و فارس تقسیم کرد؟ دی 97

دی 98
شهریور 99

در نخستین رویارویی‌ها، قدرت سیاسی و نظامی جوامع غربی، جوامع اسلامی را به خودباختگی فرهنگی دچار ساخت و این امر سبب شد، تصویری که شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از هویت جوامع اسلام القا می کردند، در بین جوامع اسلامی و از جمله در جامعه ایران رواج پیدا کند.

در دیدگاه مستشرقان^۱، هویت فرهنگی جوامع اسلامی، توحیدی یا اساطیری نیست، بلکه دنیوی خرداد 99 است. این هویت در قالب عناوین قوم گرایانه و ناسیونالیستی^۲ به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود می شود و امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف، نظیر ترک و عرب و فارس، تقسیم می کند.

■ تمبر منتشر شده در مصر با پرچم کشورهای عربی با نوشته «جامعة الدول العربية»

■ تابلو فرش ایرانی با موضوع وحدت مسلمانان که در آن اقوام و ملل مختلف مسلمانان را نشان می دهد؛ همگی به سمت خانه کعبه و آیه «واعتصموا بحبل اللّهِ جمیعاً و لاتفرقوا» دست بلند کرده اند و بالاتر از پرچم کشورهای مسلمان، آیه «هذا امتکم امّة واحدة» نقش بسته است.

اقوام ایرانی به این آب و خاک دل بسته اند، عزت خودشان را در ایران آزاد و سر بلند مشاهده می کنند. ملت ایران یکپارچه است. دارای آرمان است. هر قومی از اقوام ایرانی باید در جنت پیشرفت ملی و تحقق آرمان های ملی و اسلامی گام بردارد. تنوع اقوام در کشور بزرگ و سرافرازمان یک فرصت است.

چهار مورد از کتبی که متفکران ایرانی از دهه سی به بعد در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب نوشته اند را نام ببرید. شهریور 97 و خرداد 99 و شهریور 99

دی 98 متفکران ایرانی از دهه سی شمسی به بعد، در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و هویت های

کاذب، که از این طریق ساخته شده بود، کتاب های متعددی تدوین کردند که غرب زدگی، بازگشت به خویشتن، خدمات متقابل اسلام و ایران و همچنین فطرت از جمله آنهاست. جلال آل احمد

شهید مطهری

شهید مطهری

دکتر علی شریعتی

۱- مستشرقان یا شرق شناسان به جمعی از محققان غربی گفته می شود که از منظر فرهنگ غرب و با اهداف و مواضع غربی، جوامع شرقی و میراث فرهنگی آنها را مطالعه می کنند.

۲- ناسیونالیسم به مجموعه ای از باورها و نمادها گفته می شود که دل بستگی و تعلق خاطر به ملت و عناصر تشکیل دهنده آن از قبیل سرزمین، نژاد، قوم و زبان را اصل قرار می دهد و صرفاً تعلق خاطر به چنین عناصری، آرمان اساسی انسان ها محسوب می شود.

چگونه امروزه رسانه‌ها و فضای مجازی عرصه‌ی مهمترین منازعه هویتی می‌شوند؟
 امروزه رسانه‌ها و فضای مجازی با عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی جوامع، تعامل فرهنگی را از سطح محققان و مولدان فرهنگی به عموم کاربران و مصرف‌کنندگان فرهنگی منتقل کرده است^۱ و از سوی دیگر تعامل فرهنگی را از سطح نمادها و هنجارها به عمق عقاید و ارزش‌ها می‌کشاند. بدین‌وسیله عقاید، ارزش‌ها و فرهنگ‌های توحیدی، اسطوره‌ای و دنیوی با کمیت و کیفیت نابرابر در دسترس همه قرار می‌گیرند و بدین ترتیب رسانه‌ها و فضای مجازی عرصه‌ی مهم‌ترین منازعه هویتی می‌شوند.

فضای مجازی چه فرصت‌ها و تنگنایی برای ساماندهی درست این منازعه هویتی دارد؟ ما برای پاسداری از هویت فرهنگی خود چه ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل داریم؟ برای حفظ و بسط هویت فرهنگی خودمان در سطح فردی و اجتماعی (محلی و ملی) منطقه‌ای و جهانی چه تکالیفی داریم؟ شما چه پیشنهادهای دارید؟

انقلاب اسلامی چه تأثیری بر هویت ایرانی دارد؟

انقلاب‌ها از مهم‌ترین تحولات در هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند. یکی از مهم‌ترین بحث‌ها درباره‌ی هر انقلاب، دستاوردها و پیامدهای آن است. پیامدهای انقلاب را به شیوه‌های مختلفی دسته‌بندی می‌کنند؛ مثلاً پیامدهای کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت، یا پیامدهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. یکی از مهم‌ترین پیامدهای انقلاب، تحولات هویتی است. انقلاب اسلامی چه تأثیری بر هویت ایران و ایرانی داشته و تأثیرات هویتی آن بر جهان چه بوده است؟

آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران با آرمان‌های انقلاب فرانسه و روسیه متفاوت است. انقلاب ۱۹۱۷ روسیه با شعار زنان، صلح، زمین به سرنگونه، روسیه تزاری و برابری، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، انجامید. شعار انقلاب فرانسه آزادی، برابری و برادری بود و به تغییر نظام سلطنتی به جمهوری منجر شد. با انقلاب اسلامی ایران، نظام شاهنشاهی به جمهوری اسلامی تغییر یافت.

برقراری روابط پایدار میان اعضای جامعه، نیازمند مکان و سرزمین است. مکان، زمینه ارتباط افرادی را که عقاید و ارزش‌های مشترک دارند، فراهم می‌آورد. به همین دلیل برای مردمی که با هم زندگی می‌کنند، سرزمین یا وطن، ارزشی متفاوت از سایر مکان‌ها پیدا می‌کند و احساس خاصی در آنها به وجود می‌آورد، به گونه‌ای که گاه دفاع از آن را تا پای جان وظیفه خود می‌دانند. سرزمین، بُعد جغرافیایی هویت جامعه را می‌سازد. افرادی که مدت زیادی با هم زندگی کرده‌اند، سرگذشت و سرنوشت مشترکی پیدا می‌کنند که به صورت خاطره جمعی و مشترک درمی‌آید و از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد. این خاطره در گذر زمان، متراکم و مستحکم می‌شود و بعد تاریخی هویت جامعه را می‌سازد.

بازگشت ایران به اسلام در سده اخیر، چه ابعادی داشت؟ شهریور 94

انقلاب اسلامی ایران حاصل یک قرن مقاومت هویت اسلامی - ایرانی جامعه ما در برابر هجوم فرهنگی، سیاسی و اقتصادی غرب بود. بازگشت ایران به اسلام، صرفاً بازگشت به هویت تاریخی و جغرافیایی نبود بلکه بازگشت به هویت توحیدی و معنوی خویش بود.

نقش امام خمینی در تقویت جامعه ایرانی چگونه بوده است؟ دی 92 جامعه ایران به رهبری امام خمینی رضی الله عنه و با تکیه بر آموزه‌های قرآن و اهل بیت علیهم السلام به هویت اسلامی خود بازگشت؛ تاریخ و جغرافیای خود را ذیل آسمان معنوی توحید قرار داد و به این ترتیب از مرزهای جامعه ایمانی خود و در برابر جهانی که در مقابل او صف کشیده بود، به مدت هشت سال دفاع کرد. این مقاومت، در عرصه‌های مختلف تا امروز ادامه یافته است.

سه مورد از تاثیرات انقلاب اسلامی را در هویت ایرانی بنویسید. خرداد 91 و خرداد 99

موجب بازگشت فرهنگ ایرانی به خویشتن الهی و توحیدی شد
موجب بازگشت به هویت اسلامی با رهبری امام خمینی و با استفاده از آموزه های قرآن و اهل بیت علیهم السلام شد
ایران به عنوان قلب تپنده بیداری اسلامی در جهان شناخته شد
ایران به عنوان قطب فرهنگی جدید مطرح شد

■ ای خدا!

من باید از نظر علم از همه برتر باشم تا مبدا که دشمنان از این راه مرا طعنه زنند. باید به آن سنگدلانی که به بهانه علم به مردم فخر می‌فروشند ثابت کنم که خاک پای من نخواهند شد، باید همه آن تیره‌دلان مغرور متکبر را به زانو درآورم آنگاه خود خاضع‌ترین فرد روی زمین باشم.

(شهید مصطفی چمران)

جامعه ایرانی با بازگشت به هویت اسلامی خود، چه اثری بر جهان اسلام گذاشت؟ دی 96 و شهریور 99
جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی خود، که هویتی مستقل، فعال و اثرگذار است، به
قلب تپنده بیداری اسلامی^۱ تبدیل شد. اینک جوامع اسلامی دیگر با الهام گرفتن از انقلاب
اسلامی ایران، هویت خود را بیرون از تصاویری که فرهنگ غربی القا می کرد، جست و جو
می کنند و به این ترتیب، اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی^۲ جدید در جهان ظاهر می شود.
انقلاب اسلامی ایران افق های جدیدی را به روی اندیشمندان جهان غرب نیز گشوده و
نظریه پردازان غربی را که طی قرن بیستم، دنیوی شدن همه فرهنگ ها را سرنوشت مشترک
و حتمی بشریت می دانستند، به تأمل در نظریات پیشین خود و بازبینی آنها فراخوانده است.
حیات معنوی اسلام بعد از انقلاب اسلامی ایران، چه افق های جدیدی را به روی دانشمندان جهان غرب گشود؟ شهریور 96

انقلاب پرشکوه ملت ایران که بزرگ ترین و مردمی ترین انقلاب عصر
جدید است، تنها انقلابی است که یک چله پرافتخار را بدون خیانت به
آرمان هایش پشت سر نهاده و در برابر همه وسوسه هایی که غیرقابل
مقاومت به نظر می رسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت
کرده است. شعارهای جهانی و فطری این انقلاب دینی یعنی آزادی، اخلاق،
معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت و برادری هیچ یک به یک نسل
و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره ای بدرخشد و در دوره ای دیگر افول
کند. هرگز نمی توان مردمی را تصور کرد که از این چشم اندازهای مبارک
دل زده شوند. هرگاه دل زدگی پیش آمده، از روی گردانی مسئولان از این
ارزش های دینی بوده است و نه از پایبندی به آنها و کوشش برای تحقق
آنها ... انقلاب اسلامی ملت ایران قدرتمند اما مهربان و باگذشت و حتی
مظلوم بوده است. در هیچ معرکه ای حتی با صدام و آمریکا گلوله اول را
شلیک نکرده و در همه موارد، پس از حمله دشمن از
خود دفاع کرده و البته ضربت متقابل را محکم فرود
آورده است. با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان
و گردنکشان ایستاده و از مظلومان و مستضعفان
دفاع کرده است. این جوانمردی و مروت انقلابی، این
صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه عمل جهانی
و منطقه ای در کنار مظلومان جهان، مایه سربلندی
ایران و ایرانی است و همواره چنین باد.

■ برگرفته از بیانیه
گام دوم انقلاب
رهبر انقلاب اسلامی

مفهوم بیداری اسلامی را بنویسید

۱- بیداری اسلامی، مقاومت هایی به منظور حفظ عزت و استقلال جهان اسلام در برابر نفوذ و سلطه فرهنگ غرب است که ریشه در فرهنگ اسلامی دارد.

۲- کانون یا مرکزی که مردم جهان برای پاسخ به پرسش ها و نیازهای خود به ویژه پرسش های معرفتی و معنوی به آن رو می آورند.

شهید قاسم سلیمانی از تربیت یافتگان انقلاب اسلامی بود که عمری را به جهاد مخلصانه در راه خدا و دفاع از مظلومان و مستضعفان جهان گذراند. او از چهره‌های محبوب ایرانیان و آزادی خواهان جهان بود که به دستور مستقیم رئیس جمهور آمریکا در کشور عراق به

شهادت رسید. وداع مردم عراق و ایران با ایشان که یکی از بزرگ‌ترین بدرقه‌های جهان بود و برگزاری صدها مراسم نکوداشت و راه‌پیمایی‌های اعتراضی و پرخروش در ده‌ها کشور جهان برای خون‌خواهی و انتقام ایشان، جلوه‌ای باشکوه از امتداد فرهنگی انقلاب اسلامی در منطقه و جهان بود.

با اینکه در هیچ سند بین‌المللی، سطری دربارهٔ تحریم‌های دارویی نوشته نشده است اما در عمل، تحریم‌های دارویی، بیماران خاص ایرانی را با مشکلات جدی مواجه کرده است.

پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، کشورهای جهان را به دو دستهٔ دارای سلاح هسته‌ای و فاقد این نوع سلاح تقسیم کرد و مطابق آن اعضای دائم شورای امنیت به‌طور رسمی صاحب سلاح هسته‌ای شدند.

تحلیل کنید **حجاب به عنوان نماد هویت جوامع اسلامی در صد سال اخیر چه فراز و فرودهایی داشته است؟**

حجاب به عنوان نماد هویت جوامع اسلامی در صد سال اخیر فراز و فرودهایی داشته است. **1 در دوران رضاخان، حجاب مسئله و معضل درون جامعه ایران بود و زنان مسلمان اجازهٔ رعایت ضوابط دینی خود را نداشتند. اینک حجاب مسئلهٔ کشورهای**

2 اروپایی شده است و برخی از کشورهای اروپایی از ورود زنان با حجاب به مراکز آموزشی ممانعت می‌کنند. مسئله شدن حجاب در کشورهای اروپایی را با توجه به هویت فرهنگی جوامع اسلامی تحلیل کنید.

بعد سیاسی هویت ایران

درس نهم

چه رابطه‌ای میان جامعه و نظام سیاسی آن وجود دارد؟

چند مورد از پدیده‌هایی که با نظام سیاسی مربوط می‌شوند، نام ببرید
آیا پدیده‌هایی چون شناسنامه، گذرنامه، پرچم، روزها و جشن‌های ملی، مرزهای سیاسی، نیروهای مسلح، جنگ، صلح، سازمان‌ها و ادارات، دادگاه‌ها، شوراهای اسلامی شهر و روستا، روزنامه‌ها، رسانه‌ها، صداوسیما، احزاب و گروه‌های سیاسی، قوه مقننه، قوه مجریه، قوه قضاییه، مجلس خبرگان، رهبری، قانون، قانون اساسی، شیوه‌های حکمرانی و... نشانی از هویت جامعه دارند؟ وجه اشتراک این پدیده‌ها چیست؟ **هر جامعه علاوه بر هویت فرهنگی از هویت سیاسی نیز برخوردار است.** به همین دلیل در معرفی هر جامعه از ویژگی‌های سیاسی از جمله نظام سیاسی آن نیز یاد می‌کنند. چه رابطه‌ای میان جامعه و نظام سیاسی آن وجود دارد؟ **رابطه متقابل وجود دارد**

● قدرت و انواع آن قدرت به چه معناست؟ چرا می‌گوییم انسان کنشگری قدرتمند است؟ شهریور 93

موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است. انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با آگاهی و اراده انجام می‌دهد، کنشگری قدرتمند است اما قدرت فردی انسان محدود است. او نمی‌تواند همه نیازهای خود را به تنهایی برآورده سازد و برای تأمین برخی از نیازهای خود، به کمک دیگران احتیاج دارد. **قدرت اجتماعی چه زمانی پیدا می‌شود؟ شهریور 94 دی 96** می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و کار ارادی دیگران را به خدمت بگیرد. کسانی که توان تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند. علاوه بر افراد، **نهادهای، سازمان‌ها و جوامع** نیز دارای قدرت اجتماعی هستند.

به نظر شما چه راه‌هایی برای تأثیرگذاری بر اراده دیگران وجود دارد؟

■ محمدصلاح، فوتبالیست مصری، آن قدر در میان مردم مصر محبوبیت دارد که در انتخابات ریاست جمهوری بدون اینکه نامزد شود، حدود یک میلیون نفر از مردم به او رأی داده بودند.

در سال ۱۹۸۰ م یک زن چینی به جریمه‌ای معادل ۲۰۰ دلار محکوم شد، چون مطابق قوانین، او اجازه نداشت که با داشتن یک فرزند، دوباره صاحب فرزند شود. علاوه بر این، نام کودک او تا چند سال در اسناد رسمی به ثبت نرسید و کودک از ورود به مدرسه و استفاده از امکانات و تسهیلات دولتی محروم شد.

■ علاوه بر افراد، نهادهای، سازمان‌ها و جوامع نیز دارای قدرت اجتماعی هستند.

ایا قدرت اجتماعی بدون پذیرش دیگران پدید می‌آید؟

قدرت مقبول و قدرت مشروع: قدرت اجتماعی بدون پذیرش و توافق دیگران پدید نمی‌آید؛ یعنی دیگران باید بپذیرند که مطابق آنچه از آنها خواسته می‌شود، عمل کنند. تنها راه تأثیر

* تنها راه جلب افراد برای پیدایش قدرت اجتماعی کدام مورد است؟ دی 97

الف- آگاهی افراد ب- اراده افراد ج- تبعیت د- اقتدار

* جلب تبعیت دیگران به چند شکل ممکن است؟ نام ببرید. **دی 99 به دو صورت: تبعیت با کراهت- تبعیت با رضایت**
 * تنها راه تاثیرگذاری بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان .. **جلب تبعیت**.. است. **خرداد 99**

گذاردن بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان، جلب تبعیت آنهاست. **جلب**
تبعیت دیگران به دو صورت ممکن است. **صورت های متفاوت جلب تبعیت را بنویسید.** **شهریور 98 خرداد 99**

خرداد 93 **تبعیت با کراهت؛ تبعیتی است که ناشی از تهدید و ترس باشد** و **تبعیت با رضایت؛ تبعیتی**

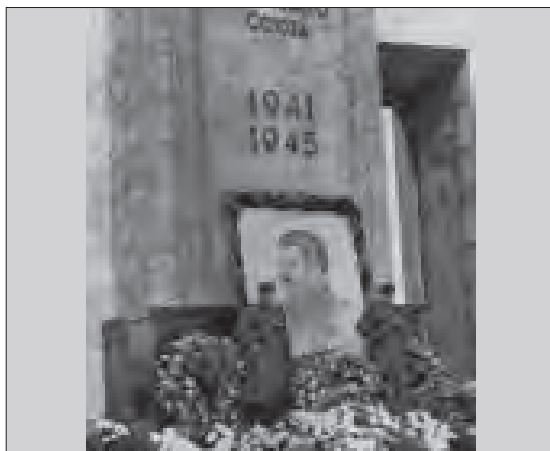
است که با رضایت و میل درونی همراه است.

مقبولیت یعنی چه؟ **دی 98**

قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می آید، دارای مقبولیت **منظور از اقتدار چیست؟ دی 99** است و قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد، «اقتدار»

نامیده می شود. به نظر شما قدرتی که دیگران با اکراه از آن تبعیت می کنند، تا چه زمانی

می تواند تداوم داشته باشد؟ **تا زمانی که تهدید و ترس وجود دارد**

■ استالین، در تنهایی جان داد. علی رغم تأخیر او برای خروج از اتاق، هیچ کس جرئت نداشت در بزند و حالش را بپرسد چون شب قبل گفته بود، کسی مزاحمش نشود. همه می ترسیدند اینها نقشه ای برای سنجش وفاداری آنها باشد.

■ موفقیت های سیاسی و اقتصادی آلمان در زمان صدراعظمی هیتلر، سخنرانی های پرشور او بر ضد پیمان ورسای و ترویج ایده ملی گرایی، باعث محبوبیت هیتلر در میان مردم شد.

مقبولیت قدرت، نتیجه ی چیست؟ **دی 98**

دانستید قدرتی که بدون استفاده از تهدید و رضایت تبعیت کنندگان به دست می آید، مقبولیت

دارد، اما مشروع بودن قدرت معنای دیگری دارد. **مدار مقبولیت و مدار مشروعیت چیست؟ دی 97**

بنابراین، مدار مقبولیت، خواست و اراده کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می شود؛ اما مدار مشروعیت، حق و باطل بودن است. البته قدرت مشروع نیز انواعی دارد! **انواع قدرت مشروع** اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد، مشروعیت حقیقی دارد، اما اگر موافق با ایدئولوژی های ساختگی بشری باشد، مشروعیت دروغین دارد.

مقبولیت و مشروعیت حقیقی می توانند باهم باشند و می توانند از یکدیگر جدا باشند.

کدام نوع قدرت اجتماعی همراه با مقبولیت اجتماعی و مشروعیت است؟ شهریور 99
 اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد، **چه زمانی قدرتی مقبول، ولی غیر مشروع است؟ دی 98**

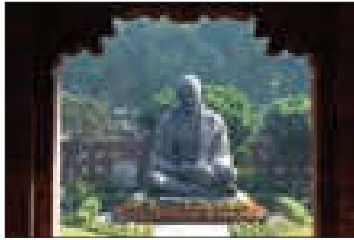
قدرت هم مشروعیت حقیقی دارد و هم مقبولیت اجتماعی، هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد اما تبعیت از آن، از روی رضایت باشد، قدرتی مقبول ولی غیر مشروع شکل

* در صورتی که قدرت بر اساس شریعت و موافق حکم خداوند باشد .. مشروع .. است. **دی 97**

* قدرتی که مطابق یک نظام عقیدتی و ارزشی است. **دی 98 مشروعیت قدرت**

* تفاوت دو مفهوم مقبولیت و مشروعیت را بنویسید. **خرداد 92**

می‌گیرد. آیا در جامعه‌ای که فرهنگ مردم، فرهنگ دینی است، قدرت نامشروع می‌تواند مقبولیت داشته باشد؟ **خیر**

■ گاندی، رهبر مردم هند در مبارزه با استعمار انگلیس. مردم هند به او لقب ماهاتما (روح بزرگ) و باپو (پدر ملت) داده‌اند.

■ مارتین لوتر کینگ، رهبر پرنفوذ جنبش مدنی سیاهان آمریکا، در سخنرانی مشهور «رؤیایی دارم» از آرزوی خود برای احقاق حقوق سیاهان سخن گفت.

■ رئیس‌علی دلواری، رهبر محبوب مردم تنگستان در قیام علیه استعمار انگلیس. ۱۲ شهریور به نام او روز ملی مبارزه با استعمار نام‌گذاری شده است.

امام خمینی رضی الله عنه تسخیر لانه جاسوسی آمریکا در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ توسط دانشجویان انقلابی را انقلاب دوم نامیدند. سفارت آمریکا محل توطئه و جاسوسی علیه انقلاب نوپای ایران اسلامی بود. تسخیر لانه جاسوسی آمریکا ابهت ظاهری و هیمنه خودساخته آمریکایی‌ها را در جهان فرو ریخت.

این حرکت به همه ستمدیدگان جهان جرئت داد تا برای رهایی خود از سلطه آمریکا دست به کار شوند. آمریکایی‌ها نیز متوجه شدند زین‌پس اعمال و رفتارشان بی‌پاسخ نخواهد ماند و با واکنش ملت‌ها روبه‌رو خواهند شد.

پس از تسخیر لانه جاسوسی، هزاران صفحه از اسناد جاسوسی و توطئه آمریکا علیه ملت ایران از داخل سفارت‌تخانه کشف شد که این اسناد هم‌اکنون در قالب ده‌ها جلد کتاب منتشر شده و سندی بر دشمنی و خیانت آمریکا علیه ملت مستقل ایران است.

بخوانیم و بدانیم

● قدرت سخت و قدرت نرم

قدرت را می‌توان به قدرت سخت و نرم نیز تقسیم کرد. قدرت سخت، قدرتی است که از طریق ابزارهای خشن، با زور و به‌طور آشکار، توسط نهادهای نظامی اعمال می‌شود، اما قدرت نرم به شکل پنهان و از طریق نفوذ فرهنگی، با کمک ابزارهایی مانند رسانه‌ها و نهادهای آموزشی اعمال می‌شود.

در گذشته قدرت سخت یک کشور موجب سلطه سیاسی و اقتصادی بر سایر کشورها می‌شد، اما امروزه قدرت نرم سبب سلطه فرهنگی می‌شود.

* هر عبارت، نشانه کدام نوع قدرت می‌باشد؟ **دی 99**

الف- نظام آموزشی از ابزارهای آن است. **قدرت نرم**

ب- موجب سلطه سیاسی - اقتصادی بر سایر کشورها می‌شود. **قدرت سخت**

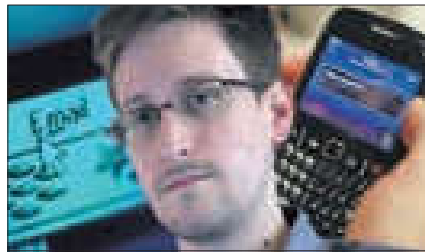
*** در گذشته نبرد بین دولت ها در قلمرو سرزمینی و با صورت می گرفت. شهریور ۹۹**
الف- ابزار رسانه ب- نظام آموزشی ج- ابزار نظامی د- نفوذ فرهنگی

نظام آموزشی کشورها از دیگر ابزارهای اعمال قدرت نرم است، یعنی چه؟
 نظام آموزشی کشورها از دیگر ابزارهای اعمال قدرت نرم است؛ یعنی یک کشور می تواند از طریق نفوذ در نظام آموزشی کشور دیگر، در آن کشور اعمال قدرت کند و فرهنگ و جهان بینی نسل های آینده ساز آن کشور را مطابق منافع و اغراض خود تغییر دهد.
در گذشته و حال، چه تفاوتی بین دولت ها از نظر ابزار نبرد وجود دارد؟
 در گذشته نبرد بین دولت ها در قلمرو سرزمینی و با ابزار نظامی صورت می گرفت و رسانه ها خبر آن را منتشر می کردند، اما امروزه نبرد در حوزه فرهنگ و با ابزار رسانه صورت می گیرد

و درگیری نظامی، اگر اتفاق بیفتد در ادامه جنگ فرهنگی رخ می دهد.
آیا کنشگران فردی می توانند در مقایسه با دولت ها از تاثیر گذاری بیشتری برخوردار باشند؟
 امروزه بسیاری از کنشگران فردی با استفاده از شبکه های اجتماعی، ارتباطات اجتماعی گسترده ای در فضای مجازی دارند و به همین دلیل گاهی در مقایسه با دولت ها تأثیرگذاری اجتماعی و فرهنگی بیشتری دارند؛ سلبریتی ها، ستاره های هنری، ورزشی و... از جمله این کنشگران فردی هستند که در برخی موارد می توانند جریان ساز شوند. **هژمونی یعنی چه؟**

هنگامی که سلطه به شیوه فرهنگی اعمال شود بیشتر مورد رضایت و پذیرش قرار می گیرد؛ در سلطه هژموتیک از کدام نوع ابزارها و شیوه ها استفاده می
 جامعه شناسان از این نوع سلطه به «هژمونی» تعبیر می کنند. سلطه هژموتیک از شیوه ها و

ابزارهای فرهنگی مانند هنر و رسانه برای مهندسی رضایت عمومی و توجیه برتری جویی خود استفاده می کند. برای نمونه رسانه های آمریکایی، اسلام هراسی را به عنوان شیوه ای برای بسط هژمونی آمریکا به کار می برند، تا مردم جهان را برای مقابله با اسلام راضی و همراه سازند.

■ سلبریتی به معنای ستاره و فرد مشهور است. ستاره ها سلبریتی شدن خود را مدیون رسانه ها هستند. رسانه ها نیز از طریق آنها درآمدزایی می کنند. سلبریتی ها گاهی جریان ساز شده و جنبش هایی به راه می اندازند.

■ ادوارد اسنودن اطلاعات طبقه بندی شده ای از برنامه های سِرّی سیا را فاش کرد. این اطلاعات درباره جاسوسی از شخصیت ها و مردم عادی در مکالمات تلفنی، ایمیل و استفاده از موتورهای جست و جوی اینترنت در کشورهای مختلف بود.

● نظام سیاسی و انواع آن تعریف سیاست. دی ۹۵- شهریور ۹۵

هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان پیدا کند، سیاست پدید می آید، زیرا

شهریور ۹۷ سیاست، اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدفی معین است. سیاست در معنای

عام خود، شامل هر نوع تدبیر و سازمان دادن قدرت است. **آیا وجود سیاست ضرورت دارد؟**

(هر جامعه ای به تناسب هویت و فرهنگ خود، آرمان ها و ارزش های ویژه ای دارد و نمی تواند

بدون سیاستی مناسب به ارزش ها و آرمان های خود دست یابد.)

تعریف نظام سیاسی. دی ۹۳ - شهریور ۹۶ و دی ۹۷ و شهریور ۹۹
 (مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست های جامعه وجود دارد، نظام سیاسی را شکل

می دهد.)

اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف معین، چه نام دارد؟ دی ۹۹

الف- مشروعیت ب- سیاست ج- تبعیت د- حکومت

نظام فرهنگی ← → نظام سیاسی

در یک جامعه، نظام سیاسی نمی‌تواند مستقل از نظام‌های دیگر مانند نظام فرهنگی، اقتصادی و... باشد؛ بلکه در تعامل با آنها قرار می‌گیرد. **نظام سیاسی بر نظام‌های دیگر، به‌ویژه نظام**

شهریور 92

فرهنگی اثر می‌گذارد و از آنها تأثیر می‌پذیرد.

در چه صورت نظام فرهنگی، مقبولیت نظام سیاسی را نیز تأمین می‌کند؟ دی 95
نظام فرهنگی عقاید، ارزش‌ها و اصول حاکم بر نظام سیاسی را تأمین می‌کند و اگر عملکرد

نظام سیاسی در جهت عقاید و ارزش‌های فرهنگی جامعه باشد، نظام فرهنگی، مقبولیت دارد؛ اما اگر نظام سیاسی به دلایل داخلی و یا تحت تأثیر و فشار عوامل خارجی، از اصول و

ارزش‌های فرهنگی خود عدول کند، نظام فرهنگی مقبولیت نظام سیاسی را کاهش می‌دهد. **نظام سیاسی چگونه به بسط و توسعه فرهنگ کمک می‌کند؟ و چگونه زمینه بحران‌های فرهنگی را فراهم می‌کند؟**
نظام سیاسی نیز اگر به ارزش‌های فرهنگی جامعه وفادار بماند، با استفاده از مدیریت سیاسی

خود، به بسط و توسعه فرهنگ کمک می‌کند و اگر از ارزش‌ها و آرمان‌های جامعه دور شود زمینه بحران‌های فرهنگی و هویتی را فراهم می‌سازد. به نظر شما چه رابطه‌ای میان نظام اقتصادی و نظام سیاسی وجود دارد؟

گفته شد که **جامعه دارای هویت سیاسی است.** جامعه با پذیرش یک نظام سیاسی خاص، **هویت سیاسی پیدا می‌کند.** با چه ملاک‌هایی می‌توان نظام سیاسی را دسته‌بندی کرد و چه انواعی برای نظام سیاسی وجود دارد؟

■ شعار جمهوری فرانسه بر سردر یک کلیسا پس از قانون سال ۱۹۰۵ م مبنی بر جدایی دین از سیاست.

■ با تشکیل اتحاد جماهیر شوروی، مزرعه‌داری دولتی و مزرعه‌داری اشتراکی به عنوان دو شیوه پیشبرد اقتصاد کشاورزی، رایج شدند.

ملاک‌های دسته‌بندی نظام‌های سیاسی از نظر ارسطو چیست؟ و از چند نوع حکومت نام می‌برد؟ دی ۹۸

* نظام‌های سیاسی را می‌توان براساس ملاک‌های گوناگون به انواع مختلفی دسته‌بندی کرد.

بر اساس تعداد افراد تأثیر گذار و تصمیم گیرنده، نظام‌های سیاسی به سه دسته تقسیم می‌شوند. آنها را بنویسید. دی 97 شهریور 98 دی 99
الف) بر اساس تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده؛ با این ملاک، نظام‌های سیاسی به سه

دسته تقسیم می‌شوند:

- ۱ • نظام‌هایی که در آنها یک فرد حاکم است و تصمیم می‌گیرد؛
- ۲ • نظام‌هایی که در آنها اقلیتی تصمیم‌گیرنده است؛
- ۳ • نظام‌هایی که در آنها اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیرگذارند.

بر اساس روش تصمیم‌گیری، نظام‌های سیاسی به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ شرح دهید. دی 97 خرداد 99

ب) بر اساس روش تصمیم‌گیری؛ با این ملاک، نظام‌های سیاسی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

1 نظام‌هایی که در آنها حاکم یا حاکمان بر اساس اهداف و اغراض و امیال خود تصمیم می‌گیرند؛

یعنی هر نوع تصمیمی را برای خود جایز می‌دانند² یا آنکه حاکم یا حاکمان بر اساس حقیقت و

فضیلت و با توجه به موازین عقلی تصمیم می‌گیرند.

تفاوت نظام سیاسی دینی و نظام سیاسی دنیا مدار را بنویسید

ج) بر اساس دین‌مداری یا دنیا‌مداری؛ نظام‌های سیاسی دینی بر مدار احکام و قوانین الهی

سازمان می‌یابد. نظام سیاسی فقط ارزش‌ها و آرمان‌های دنیوی و این جهانی را مدنظر قرار

دنیا مدار

می‌دهد. ملاک‌های دسته‌بندی نظام‌های سیاسی در دیدگاه فارابی را بنویسید. شهریور 98 دین مدار - دنیا مدار

دی 97 ارسطو از این دو ملاک اول و دوم برای دسته‌بندی نظام‌های سیاسی استفاده می‌کند و از

شش نوع نظام سیاسی نام می‌برد. در سه نوع از این نظام‌های سیاسی، یک فرد، یک اقلیت

یا اکثریت بر اساس خواسته‌ها و تمایلاتشان بر جامعه حکومت می‌کنند و در سه نوع دیگر،

حکومت یک فرد، اقلیت یا اکثریت بر حقیقت و فضیلت استوار است.

تعریف ارسطو از دموکراسی چیست؟ دی 96 (ارسطو، حاکمیت اکثریت را در صورتی که بر مدار خواسته‌های آنها باشد، دموکراسی می‌نامد؛

زیرا دموکراسی به معنای حاکمیت مردم است و در این نوع حاکمیت، مردم بر اساس خواسته‌ها

تفاوت حکومت
دموکراسی و
جمهوری از نظر
ارسطو چیست؟
دی 97

و تمایلات خود حکومت می‌کنند) تعریف ارسطو از جمهوری چیست؟ شهریور 95- خرداد 97
(او حکومتی را که در آن اکثریت مردم بر اساس حقیقت و فضیلت حضور و فعالیت دارند،

جمهوری می‌خواند) او بین حکومت جمهوری و دموکراسی تفاوت می‌گذارد.

فارابی در گونه‌شناسی نظام‌های سیاسی علاوه بر دو ملاک پیش گفته، ملاک سوم را نیز

در نظر می‌گیرد. در دسته‌بندی فارابی از نظام سیاسی، مدینه فاضله

تعریف مدینه جاهله بر اساس قوانین الهی شکل می‌گیرد. او جوامعی را که آرمان‌ها و ارزش‌هایشان الهی و عقلانی

نیباشد جوامع جاهله می‌نامد و آنها را به اقسامی تقسیم می‌کند.

گفت‌وگو کنید

درباره تفاوت جمهوری و دموکراسی از دیدگاه ارسطو گفت‌وگو کنید.

مهم

۱- دسته‌بندی ارسطو از انواع حکومت‌ها:

تعداد حاکمان	روش حکومت	بر اساس حقیقت و فضیلت	بر اساس خواست و میل حاکم
فرد		موناشری	استبدادی
اقلیت		آریستوکراسی	الیگارشی
اکثریت		جمهوری	دموکراسی

نوع نظام سیاسی از نظر ارسطو را مشخص کنید. خرداد 98

الف- اقلیتی که بر اساس خواست و میل خود حکومت کنند. الیگارشی

ب- اکثریتی که بر اساس فضیلت حکومت کنند. جمهوری

دو نظام لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی را از نظر آرمان ها و ارزش ها با یکدیگر مقایسه کنید. (ذکر حداقل یک تشابه و یک تفاوت ضروری است) دی 98

لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟

لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی دو نوع نظام سیاسی شناخته شده در دنیای امروز هستند. درباره این دو نظام سیاسی چه می‌دانید؟

تعریف لیبرالیسم شهریور 94 و 97- خرداد 97 و 98 تعریف دموکراسی خرداد 96

لیبرالیسم به معنای مباح دانستن همه امور برای انسان‌هاست و دموکراسی به معنای حاکمیت مردم است. لیبرال دموکراسی نوعی نظام سیاسی است که ادعا می‌کند با خواست و اراده

اکثریت مردم سازمان می‌یابد. این نظام سیاسی هیچ حقیقت و فضیلتی را به رسمیت نمی‌شناسد و حکومتی دنیوی و این جهانی است. لیبرال دموکراسی با چه فرهنگی سازگار است؟ خرداد 95

رویکردی دنیوی به عالم هستی دارد، سازگار است. جمهوری اسلامی چه نوع نظام سیاسی است؟

جمهوری اسلامی یا مردم‌سالاری دینی، نوع دیگری از نظام سیاسی است که در جهان اجتماعی اسلام مورد توجه قرار گرفته است. عنوان «جمهوری اسلامی ایران» به چه معناست؟ خرداد 91

عنوان «جمهوری» در این ترکیب به معنای به رسمیت

شناختن حضور مؤثر مردم در نظام سیاسی است و کلمه «اسلامی» نشان‌دهنده این است که

فعالیت‌ها بر اساس عقاید و ارزش‌های اسلامی سازمان پیدا می‌کنند. در این نظام سیاسی، قوانین

و مقررات با خواست مردم و ذیل اراده و مشیت الهی شکل می‌گیرند.

چهار مورد از ارزش‌های اجتماعی اسلامی را نام ببرید. غبودیت، عدالت، استقلال، آزادی، نفی وابستگی، نفی تسلط بیگانگان بر امت اسلامی، امنیت،

تأمین اجتماعی، عمران و آبادانی، عقلانیت، مشورت و مشارکت در امور عمومی و ارتقای

معرفت و آگاهی، از جمله ارزش‌های اجتماعی اسلامی هستند.

در نگاه اسلامی، اغلب این ارزش‌ها با آنکه ناظر به مسائل اجتماعی دنیوی هستند، تفسیر دنیوی

ندارند، بلکه سیرتی الهی و دینی دارند؛ بنابراین، دستیابی به آنها وظیفه‌ای الهی است و نه تنها

منجر به بهبود زندگی اجتماعی می‌شود بلکه مانند سایر عبادات، موجب تقرب انسان به خداوند

نیز می‌شود.

در آموزه‌های اسلامی عبادات هنگامی که بُعد اجتماعی وسیع‌تری پیدا می‌کنند، ارزش بیشتری

می‌یابند. در برخی از روایات، مسئولیت متقابل امت و امام، مهم‌ترین مسئولیت دانسته شده است.

در نظام اسلامی، امت چگونه باید باشند؟ امت اسلامی باید از یدیرش طاغوت و قدرت‌های غیرالهی خودداری کند و در شکل‌گیری

امامت و ولایت الهی براساس موازین و ارزش‌های اسلامی هوشمند و فعال باشد.

مقایسه کنید

حضور مردم در یک حکومت لیبرال دموکراسی چه تفاوتی با حضور مردم در

جمهوری اسلامی دارد؟

مفاهیم اساسی

جمهوری اسلامی،

خلاصه کنید

– عدالت، استقلال، آزادی، عمران و آبادانی و تأمین اجتماعی از جمله ارزش‌های جمهوری اسلامی هستند.

جدول زیر را کامل کنید. خرداد 98

نوع قدرت	مثال	ابزار
قدرت سخت	جنگ جهانی اول	الف- نظامی
ب- قدرت نرم	سلبریتی‌ها	شبکه‌های اجتماعی

جدول زیر را کامل کنید. خرداد 99

انواع قدرت اجتماعی	ویژگی‌ها
مقبولیت	الف- قدرتی که بدون استفاده از زور - با رضایت طرف مقابل باشد
قدرت نرم	ب- به شکل پنهان - از طریق نفوذ فرهنگی
ج- قدرت سخت	نهادهای نظامی
مشروعیت	د- مطابق قانون الهی - مطابق یک نظام عقیدتی و ارزشی

آنچه از این درس آموختیم

ملاک‌های دسته‌بندی نظام‌های سیاسی از دیدگاه ارسطو کدامند؟ خرداد 99

الف- دین‌مداری - دنیا‌مداری

ب- مقبولیت - مشروعیت

ج- تعداد افراد تاثیر گذار و تصمیم‌گیرنده - روش تصمیم‌گیری

د- تبعیت با کراهت - تبعیت با رضایت

به معنای مباح دانستن همه امور برای انسان هاست. دی 99

الف- جمهوری ب- لیبرال دموکراسی ج- دموکراسی د- لیبرالیسم

کدام گزینه در مورد تعریف مقابل صدق می‌کند؟

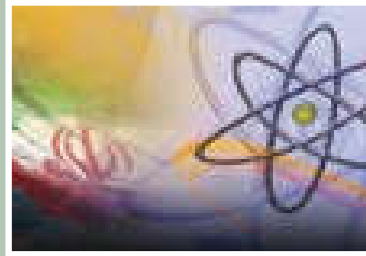
به معنای حاکمیت اکثریت مردم بر اساس خواست خودشان" دی 97

ب- لیبرالیسم

د- استبدادی

الف- دموکراسی

ج- جمهوری

ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران

درس دهم

جمعیت هر جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟

در معرفی جوامع به ویژگی‌های جمعیتی آنها مانند تعداد جمعیت، جوان و پیر، شهری و روستایی، بیکار و شاغل بودن جمعیت و... اشاره می‌کنند، چراکه جمعیت هر جامعه بخشی از هویت آن محسوب می‌شود.

دی 97 اولین شرط بقای هر جامعه، جمعیت آن است. اگر اعضای یک جامعه از بین بروند، آن جامعه نابود می‌شود. در صورت نبود یا کمبود جمعیت، بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بر زمین می‌ماند، اما آیا اندازه جمعیت به تنهایی برای بقا و رشد یک جامعه کفایت می‌کند؟ آیا یک جمعیت غیرمسئول و بی تفاوت می‌تواند نیازهای جامعه را برطرف سازد؟ به نظر شما جمعیت هر جامعه، بر ثروت، امنیت، قدرت و منزلت آن در میان سایر جوامع چه تأثیری دارد؟ جمعیت یک جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟ **بله**

برای پی بردن به رابطه جمعیت و هویت جامعه برخی از مطالب کتاب را مرور کنید. دانستید به **فرهنگ را تعریف کنید** مجموعه آگاهی‌ها و معانی مشترکی که جامعه براساس آن ساخته می‌شود، فرهنگ می‌گویند و اینکه هویت هر جامعه براساس فرهنگ آن (عقاید و ارزش‌ها) شکل می‌گیرد. بسط و گسترش یک جامعه از طریق گسترش فرهنگ آن صورت می‌گیرد. راه گسترش هر فرهنگ، شناختن (اندیشیدن)، پذیرفتن و عمل کردن به آن است. شناخت فرهنگ، پذیرش و عمل به آن صرفاً از عهده افراد و اعضای جامعه برمی‌آید. اعضای جامعه، حامل فرهنگ و عامل به آن هستند. هرچه فرهنگ در چه شرایطی بیشتر گسترش می‌یابد؟ شهریور 98 دی 98 حاملان و عاملان یک فرهنگ و معانی آن بیشتر باشند، آن فرهنگ بیشتر گسترش می‌یابد.

چرا تأمین جمعیت مناسب برای یک جامعه مسئله‌ای هویتی است؟ شهریور 99

حالتی را تصور کنید که یک جامعه تمام اعضایش را از دست بدهد. آیا اثری از زندگی و بقا برای آن باقی می‌ماند؟ **افزایش جمعیت یک جامعه زمینه‌ساز گسترش فرهنگ آن است.** کاهش جمعیت یک جامعه نیز به محدود شدن گستره فرهنگ آن منجر می‌شود و امکان تسلط جوامع و فرهنگ‌های دیگر بر آن جامعه را فراهم می‌آورد. از این رو تأمین جمعیت مناسب برای یک جامعه، مسئله‌ای هویتی است.

دی 97

شکل مهم

The diagram consists of three light blue circles. The top circle contains the text 'پایبندی به فرهنگ جامعه'. The bottom circle contains 'افزایش جمعیت جامعه'. An arrow points from the top circle to the bottom circle, with a plus sign (+) between them. To the left of the bottom circle is another circle containing 'گسترش فرهنگ جامعه و جهان اجتماعی'. An arrow points from the bottom circle to this left circle.

بخوانیم و بدانیم

به خاطر دارم که چند سال پیش، یک روز پدرم پاکتی را به من داد که روی آن نوشته شده بود «اسناد خانوادگی». درون پاکت شجره‌نامه‌ای به چشم می‌خورد. شجره‌نامه‌ای مثل همه شجره‌نامه‌ها، که نشان می‌داد مثلاً ساموئل در سال ۱۸۲۷ متولد شده و در سال ۱۸۸۱ از دنیا رفته است، نام او با خطی به نام ماریا که همسر او بوده وصل شده بود و در زیر نام آن دو، خطوط شاخه شاخه‌ای به چشم می‌خورد که دخترها و پسرهایشان را نشان می‌داد و بعد نوه‌ها و نسل‌های بعدشان را. خطوط را دنبال کردم تا به نام پدر و مادرم و خودم رسیدم. به این فکر می‌کردم که این افراد که بوده‌اند، چگونه روزگار گذرانده‌اند و اصلاً زندگی‌شان چه فایده‌ای داشته است؟ آنگاه به یاد آیاتی در عهد عتیق افتادم که در آنها به ترتیب نام

افرادی نه چندان شناخته شده می آید و در نسل هشتم به نام داوود علیه السلام می رسد و این گونه از او یاد می کند که «او پادشاهی بزرگ بود و برگزیده خداوند». فکر می کنم اگر این شجره در جایی قطع شده بود، داوودی پدید نمی آمد. اگر اجداد من هم نبودند، من متولد نمی شدم و اگر من به دنیا نیامده بودم، فرزندان و نوادگانم پا به این دنیا نمی گذاشتند. کسی چه می داند شاید هدف از تولد من، پیدایش کسی به بزرگی و سروری داوود در نسل های آینده من باشد. شاید یکی از فرزندان یا نوادگان من آدمی بزرگ بشود. چه حس خوشایندی! حتی اگر کسی به یاد نیاورد که من که بوده ام و چه کرده ام، همین قدر که من معبری باشم برای گذر آیندگانی که شاید داوودی در میانشان باشد، کاری بزرگ است و البته بس دشوار. باید سعی کنم این دنیا را خراب نکنم؛ آن را اندکی اصلاح کنم و به بهتر از آنچه به من داده شده، تبدیل نمایم یا حداقل سعی کنم آن را خراب نکنم و دست نخورده تحویل آیندگان بدهم تا زندگی ام بی ثمر نبوده باشد. آن وقت، آیندگانم از من به نیکی یاد خواهند کرد؛ حتی اگر نامم را ندانند یا وقتی آن را در شجره نامه خانوادگی می بینند، به نظرشان چندان شناخته شده نباشد.

(چارلز هندی، همه کیمیاگریم)

در چه صورتی جهت گسترش فرهنگ اسلامی و توحیدی، افزایش جمعیت ضروری است؟ دی 99

هدف اسلام گسترش فرهنگ اسلامی و توحیدی است. لازمه تحقق این هدف، داشتن جمعیت مناسب است؛ بنابراین اگر فرهنگی که با افزایش جمعیت بسط می یابد، فرهنگ حق باشد نه فرهنگ باطل و همچنین، افراد و اعضای آن فرهنگ حاملان و عاملان فرهنگ حق باشند، افزایش جمعیت ضروری است؛ بدین ترتیب هم **کمیت جمعیت** (تعداد لازم و کافی) و هم **کیفیت جمعیت** (حامل و عامل فرهنگ) در بسط و تداوم هویت فرهنگی یک جامعه مؤثرند. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، روز محشر به **کثرت پیروان خود** مباحثات می کند.

آیا می دانید جوامع مختلف برای تأمین جمعیت مطلوب خود چه می کنند؟ به نظر شما جامعه ما از نظر جمعیتی چه وضعیتی دارد؟

فرزندآوری نیاز فطری انسان ها و **تأمین جمعیت از کارکردهای مهم خانواده است**. ولی ممکن

است در مواقعی اختلال در خانواده، جامعه را با کاهش جمعیت مواجه کند. امروزه جوامع **چهار مورد از عوامل کاهش جمعیت و سالمندی جمعیت در غرب را بنویسید. خرداد ۹۹** غربی به دلایلی مانند **بالارفتن سن ازدواج، افزایش بی ثباتی، فروپاشی خانواده ها و طلاق، رفاه زدگی، مصرف گرایی و هزینه پنداشتن فرزندان**، با مسئله کاهش جمعیت و عوارضی چون پیری و سالمندی جمعیت مواجه اند^۱.

۱- قوام خانواده و فرزندآوری در گرو محبت، ایثار و فداکاری است. ولی با گسترش فردگرایی و اصالت لذت در جامعه، این محبت و ایثارگری کاهش می یابد که به فرزندآوری کمتر و کاهش جمعیت و فرو افتادن جامعه در چاله جمعیتی می انجامد.

ایران در چندین برهه ی زمانی، سیاست های کاهش جمعیت را اجرا کرد. غ
ایران در دو برهه ی زمانی، سیاست های کاهش جمعیت را اجرا کرد. ص

■ سالمندی جمعیت، بحرانی است که اگر ظاهر شود، به سادگی علاج ندارد.

■ سالمندی جمعیت از مهم ترین بحران های قرن بیست و یکم است.

منظور از سیاست های جمعیتی چیست ؟ خرداد 98 دی 98

وقتی یک جامعه با کاهش یا افزایش جمعیت مواجه می شود، نظام سیاسی آن برای حل مشکل جمعیت چاره اندیشی می کند و با همراهی و همکاری مردم تدابیر و راه حل هایی را به اجرا در می آورد که «سیاست های جمعیتی» نامیده می شود. سیاست های جمعیتی می تواند در جهت افزایش یا کاهش جمعیت باشد.

کشور ما، در دو برهه زمانی، سیاست های کاهش جمعیت را اجرا کرد؛¹ یک بار پیش از انقلاب اسلامی که از سال ۱۳۴۵ تا زمان پیروزی انقلاب به طول انجامید و میزان رشد جمعیت از حدود ۳/۱ به ۲/۷ درصد در سال کاهش یافت² و دیگر بار، از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۰ سیاست کاهش جمعیت اتخاذ و اجرا شد که در نتیجه آن میزان رشد سالانه جمعیت از ۳/۹ به ۱/۳ درصد کاهش یافت.

چه عاملی زمینه ی تغییر و بازنگری در سیاست کاهش جمعیت را ضروری ساخت کاهش بیش از حد و کم سابقه رشد سالانه جمعیت در سال های اخیر، تغییر و بازنگری در

سیاست کاهش جمعیت را ضروری ساخت. در سال ۱۳۹۳ اصول کلی سیاست های جمعیتی

کشور تصویب شد که در آن به ضرورت هایی از جمله⁴ افزایش جمعیت² جوانی جمعیت،

³ حمایت از زوج های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه های زندگی و تربیت نسل صالح⁵

و کارآمد⁶ ترویج و نهادینه سازی سبک زندگی ایرانی - اسلامی،⁷ فرهنگ سازی برای احترام

در برهه های زمانی زیر، به ترتیب، چه نوع سیاست های جمعیتی در ایران اتخاذ شده است؟

الف- از سال 1345 تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی : سیاست کاهش جمعیت

ب- از سال 1390 : تجدید نظر در سیاست های کاهش جمعیت

ج- از سال 1393: تصویب اصول کلی سیاست های جمعیتی کشور

د- از سال 1368 تا 1390 : سیاست کاهش جمعیت

و تکریم سالمندان و بهره‌مندی از تجارب و توانمندی‌های ایشان، برنامه‌ریزی برای توزیع متعادل جمعیت در نقاط مختلف کشور و... توجه شده است.

گفت‌وگو کنید

به نظر شما تداوم روند کاهشی رشد سالانه جمعیت، برای کشورمان در آینده چه آثار زیان‌باری در پی دارد؟

اقتصاد هر جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟

افراد خود را کارآفرین، تولیدکننده، کارگر، کارمند، تاجر و... معرفی می‌کنند. همه ما مصرف‌کننده یا مالیات‌دهنده نیز هستیم ولی به دلیل اینکه ما را از دیگران متمایز نمی‌کند آن را به زبان نمی‌آوریم. برخی از افراد، کم‌فروش، محتکر، دلال و... هستند؛ ولی به دلیل ضدا ارزش بودن، این کار خود را مخفی می‌کنند. آیا این عناوین همه، نشان‌دهنده هویت اقتصادی افراد نیست؟

آیا تنها می‌توان از هویت اقتصادی افراد سخن گفت؟ یا آنکه گروه‌ها، سازمان‌ها، کشورها و جوامع هم دارای هویت اقتصادی هستند؟ **جوامع نیز هویت اقتصادی دارند** از این رو در معرفی جوامع، به ویژگی‌های اقتصادی آنها اشاره می‌کنند؛ مثلاً از **اقتصادهای دانش‌بنیان؛ تک‌محصولی (مانند اقتصاد نفتی)؛ مقاوم/شکننده؛ دستوری/غیردستوری؛ سرمایه‌داری/سوسیالیستی/اسلامی؛ و... یاد می‌کنند. ویژگی‌های هویت اقتصادی جامعه ما کدام‌اند؟**

دستاوردهای اقتصاد ما

اقتصاد امروز ما نتیجه رویدادهای گذشته و عملکرد کنونی ماست. این اقتصاد از سویی دستاوردهایی مانند **گسترش بهره‌مندی مردم از آب، برق، گاز، ارتباطات و ایجاد زیرساخت‌هایی همچون سدها و نیروگاه‌ها، توسعه ظرفیت تولیدی، ارتقای شاخص‌های بهداشت و درمان، پیشرفت در صنایع هسته‌ای و نانو، بازسازی خسارت‌های ناشی از جنگ، جبران برخی عقب‌ماندگی‌های تاریخی، مقابله با تحریم‌ها، گسترش روحیه انفاق و توجه به مستضعفان و محرومان را در پی داشته است و از سوی دیگر با **معضلات اقتصاد ما** مانند تورم، بیکاری، وابستگی به نفت، توزیع نابرابر درآمد و امکانات، **تجمل‌گرایی و مصرف‌گرایی** دست به گریبان بوده است.**

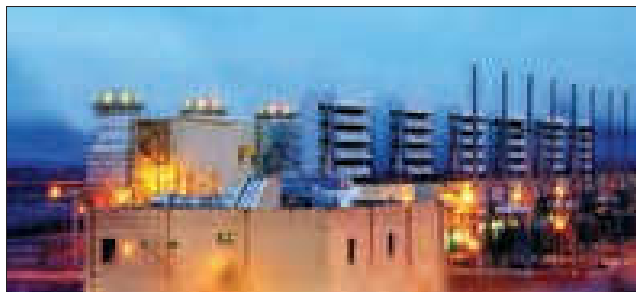
از جمله عوامل شکل‌گیری این اقتصاد در طول تاریخ معاصر ایران، کشف نفت و سرمایه‌های حاصل از فروش نفت به خارجیان بوده است. **تاثیر سرمایه‌های نفتی بر اقتصاد را بنویسید. دی 99** (اگرچه سرمایه‌های نفتی می‌تواند به انواع دارایی‌ها و ثروت‌ها مانند صنایع و کارخانجات تولیدی مختلف تبدیل شود اما اگر به درستی از آن استفاده نشود، می‌تواند اقتصادی وابسته ایجاد کند که رشد و افول آن، به قیمت و درآمد نفت وابسته است.)

* رفاهی که از درآمدهای نفتی بوجود می آید پایدار است. خرداد 98 غ

اسب های مبتنی بر اقتصاد نفتی را بنویسید. (ذکر دو مورد کافی است) خرداد 99

چنین اقتصادی به دلیل آنکه درآمدی هنگفت و بدون زحمت ایجاد می کند، باعث شکل گیری تولید ملی ضعیف و شکننده ای می شود که مستقیم و غیرمستقیم وابسته به نفت است. دولت بزرگی به وجود می آید که می کوشد به کمک درآمدهای نفتی و نه رواج کسب و کار، رفاه اقتصادی را تأمین کند. **انواع تحریم های اقتصادی نفتی و مالی با چه رویکردی علیه کشور ما اتخاذ شده است؟** چرا اقتصاد حاصل از اقتصاد تک محصولی پایدار نیست؟ شهریور 98
این وضعیت می تواند در کوتاه مدت احساس رفاه بیشتری را آن هم با نوسانات زیاد برای مردم به ارمغان آورد؛ اما پایدار نیست. وضعیت شکننده ای را به وجود می آورد که زمینه سوءاستفاده قدرت های جهانی را فراهم می آورد. انواع تحریم های اقتصادی نفتی و مالی با همین رویکرد علیه کشور ما اتخاذ شده است تا اولاً درآمد نفتی کشور را محدود کنند؛ ثانیاً از انتقال آن به کشور ممانعت ورزند.

دی 97 غرب، هویت خود را براساس اقتصاد شکل می دهد و سرمایه داری عامل اصلی هویت یابی افراد و جوامع غربی است. هویت انسان ها و جوامع بیش از هر چیز به دارایی و توان اقتصادی آنها وابسته است. همچنین آنها هیچ مانعی را بر سر راه اقتصاد خود بر نمی تابند و شیوه های اقتصادی ناسازگار با اقتصاد سرمایه داری را در سراسر جهان نابود می کنند. چرا جوامع غربی علیه ایران جنگ اقتصادی تمام عیاری به راه انداخته اند؟ شهریور 99
(بنابراین برخی از کشورهای سلطه گر غرب که از سویی اقتصاد را اساس همه چیز می پندارند و از سوی دیگر، تمامی شیوه های اقتصادی غیراقتصادی را نابود شده می بینند، پاشنه آشیل ایران اسلامی را اقتصاد می دانند؛ از این رو جنگ اقتصادی تمام عیاری را علیه کشور ما به راه انداخته اند.) پاشنه آشیل = نقطه ضعف

■ مجتمع تولیدی مینا

■ ایران در زمره ده کشور برتر دنیا در عرصه نانو

در چنین موقعیتی، راه نجات اقتصاد ایران و احیای هویت آن چیست؟ ایران اسلامی، آرمان بازسازی هویت اقتصادی خود را با اجرای قانون اساسی و سیاست های اقتصاد مقاومتی تعقیب

می کند. اقتصاد مقاومتی چیست. دی 97 چهار مورد از ویژگی های اقتصاد مقاومتی را بنویسید خرداد 98

اقتصاد مقاومتی الگویی از اقتصاد پیشرفته، مستقل و مستحکم است که با اعتقاد به تعالیم حیات بخش اسلام و تکیه بر دانش و فناوری و ظرفیت های مولد مردمی و دولتی، روحیه

جهادی، خلاقیت، نوآوری، امید، همبستگی و حضور فعال و مؤثر در تعاملات جهانی، برای مردم ایران امنیت، رفاه و پیشرفت همراه با عدالت؛ و برای جهان اسلام و بشریت الگویی ایرانی-اسلامی از رشد و شکوفایی را به ارمغان می‌آورد.

تأمل کنید

حمایت از تولید ملی، یکی از راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومته است. اما آیا به معنای خرید چشم بسته کالای داخلی با هر کیفیت و قیمتی است؟ نه. حمایت از تولید ملی یعنی کمک به صنعت کشور برای تولید کالایی با کیفیت و قیمت مناسب. ما، دولت و تولیدکنندگان هر کدام در این زمینه وظایفی داریم. دولت می‌تواند با ارائه تسهیلات به تولیدکننده، ممنوعیت واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند، افزایش تعرفه‌های گمرکی بر کالاهای وارداتی و... از تولید ملی حمایت کند. تولیدکننده باید سودجویی و فرصت‌طلبی را کنار بگذارد و خدمت به مردم و جامعه را هدفی مهم بداند و... ما چگونه می‌توانیم از تولید ملی حمایت کنیم؟

شما تا به حال از کدام کالاهای ایرانی حمایت کرده‌اید؟ چگونه؟ به نظر شما چرا بعضی ترجیح می‌دهند کالای خارجی مصرف کنند؟ شاید در نگاه اول این طور به نظر برسد که شما هنوز در انتخاب کالاهای مصرفی در خانواده‌تان نقش چندانی ندارید اما اگر کمی بیشتر فکر کنید، می‌بینید که این طور نیست. به علاوه، شما می‌توانید درباره‌ی ضرورت حمایت از کالای ایرانی با اعضای خانواده‌تان گفت‌وگو کنید و مطالبی را که در این درس خوانده‌اید، با آنها در میان بگذارید.

راهکارهایی که برای حل مشکل جمعیتی اندیشیده می‌شود چه نام دارد؟ دی 97

ب- سیاست های جامعه

الف- سیاست های تشویقی

د- سیاست های توزیع متعادل جمعیت

ج- سیاست های جمعیتی

افزایش جمعیت یک جامعه زمینه ساز گسترش چه عامل مهمی است؟ دی 97

ب- گسترش شهرنشینی

الف- گسترش وضع اقتصاد

د- گسترش جمعیت جوان

ج- گسترش فرهنگ